

SZENT GYÖRGY
CSODÁSAN SZÉP
LEGENDÁJA

SZALEZI MŰVEK

**SZENT GYÖRGY CSODÁSAN SZÉP
LEGENDÁJA.**

AZ IFJÚSÁG KÖNYVEI

VII.

JACQUES MICHEL

**SZENT GYÖRGY
CSODÁSAN SZÉP
LEGENDÁJA**

SZENT GYÖRGY CSODÁSAN SZÉP LEGENDÁJA

A CSERKÉSZEK PATRONUSA

GRÓF TELEKI PÁL ELŐSZAVÁVAL

PIERRE JOUBERT RAJZAIVAL

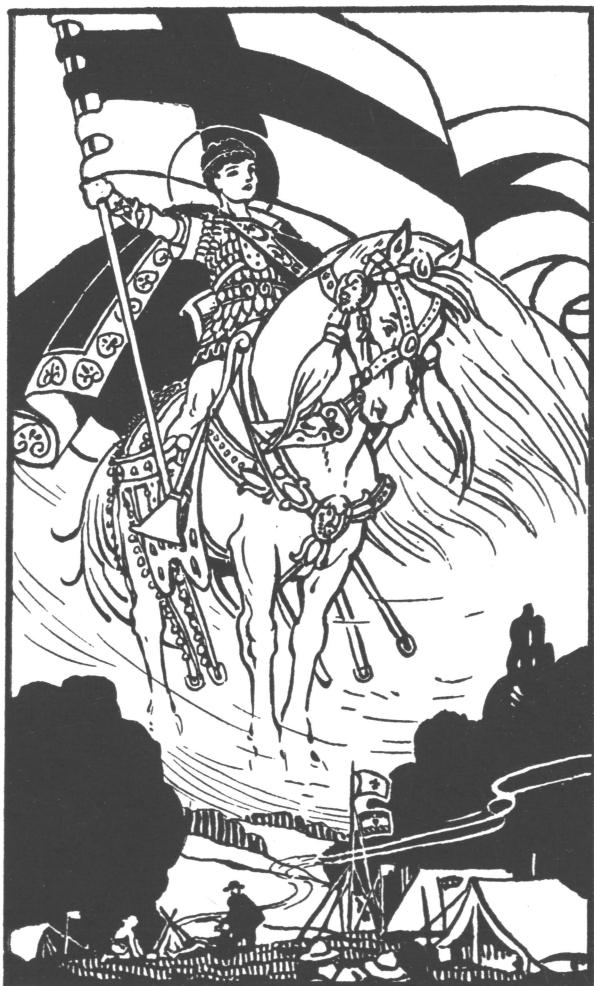
SZALÉZI MŰVEK, RÁKOSPALOTA

Nihil obstat, Carolus Szitkey S. S. censor dioeceseanus. Imprimatur. Nr. 5651/1938. Vacil die 21. Octobris, 1938. Michael Kolossváry vic. episc. generalis.

Az „Editions Spes“
engedelyevel forditották :

F. BELLER ILONA ÉS V. VALKOVSZKY ERZSÉBET

Szent György, a cserkészek patronusa

*Melegen üdvözlöm Szent György, a
a cserkészek patronusa esodálatos legen-
dájának fordítóit. Elolvastam a könyvet
és meggyőződésem, hogy a fiúk érdeklő-
déssel fogják olvasni, mert jól van írva,
érdekes, szép és nemes. És ha elolvasták,
úgy a nagy, nemes és szent lovagnak éle-
téből példát fognak meríteni a cserkészek,
— az az ifjúság, amely apródi fogadal-
mától kezdve egy nemesebb élet lovagjá-
nak készül.*

Gr. Teleki Pál.

Agricola, vagyis György születése

... Egy másik a jó földbe
esett és kikelvén százszoros
gyümölcsöt hozott.
(Szt. Lukács 8. 7.)

— És e terméketlen földek, ha megmunkálják, termővé válhatnak . . .

Egy kis karaván sietett Mazaca városa felé. Még több órai út volt előttük; nyomukban aranyszínű porfelhő úszott, lomhán lebegve a hőségtől nehéz levegőben. Legtöbbjük öszvérháton ült; az állatok egyenletes lépéssel haladtak előre a naptól izzó, az árnyékot is fölfalni látszó úton. Hullámszó fekete vonalnak látszottak a sókúpokhoz hasonló fényes sziklák között.

A karaván élén egy Kappadóciából való herceg halad a római hadsereg tisztjeinek csillogó fegyverzetében. Gyermeke született, ennek a hírére sietett vissza tartományába. Keresztény volt, az újonnan megtértek közül. Nicomédiából jött egy diakónus társaságában, akit a római püspök misszióba küldött a Keleti Birodalomba. Együtt tették meg az utat azokon a vidékeken, ahol a keresztény gyülekezetek száma megnövekedett az utóbbi császárok elnézése folytán s még élt tarzusi Szent Pál ott időzésének emléke.

Most Galatia egyhangú pusztaságain jártak; alovak hosszú farka a földet verte, mintha el akarná

söpörni a nyomukat. A gyér legelőkön láthatatlan pásztorok őrzötte nyájak legeltek békésen.

— Mindenütt, ahol Krisztus szántóvetője megfordult — kezdte újra a vándor diakónus — mindenütt, ahol barázdát húztak, az elvetett mag jó földbe fog hullani és mint az evangéliumbeli, harmincat, hatvanat, sőt százannyit terem. Mert ahol elő vannak készítve, megmunkálva a lelkek, ott jobban megértik és mint drága kincset fogadják szívükbe Krisztus országának ígéit.

— Tehát szerinted — mondá a Kappadóciából való — tehetetlenségünk ellenére be kell hatolnunk a pogány tömegekbe, mint az ekevasnak a földbe, hogy megforgassuk, előkészítsük a jóhír befogadására. S mindenütt, amerre egy keresztény útja vezet, megnyílnak a szívek, megnyílnak a szemek?

— Vagy legalább is — felelte a pap — kívánni fogják, hogy megnyíljanak. Ha megérik, hogy a köztük járók az igazságot hordozzák magukban, ők is meg akarják majd azt ismerni. Hitünk ereje átvilágít rajtunk, mint az alexandriai mécsesen a fény, a látniakarók látókká lesznek és az igaz, őszinte lelkek hozzánk állnak. Ámde, nemes tribun, e feladat mérhetetlen munka . . .

Homeros nyelvén folyt beszélgetésük, melyet így az öszvérvezetők nem érthettek. Az üldözések ugyan Aurelianus halálával alább hagytak, de a keresztényekben tovább élt a félelem a Trajanus leiratában dícsért följelentések miatt.

— De mire várunk mi, a Mester megbízottai, — felelé a római tiszt, — mire várnak az igaz hit követői? Miért nem tömörülnek légiókba, kardot fogva miért nem küzdenek üldözőik ellen?

— Más fegyver is van a győzelemre, testvérem, mint a kard . . .

—De nem volna-e hathatósabb, ha csatában omol-

na a vértanúk vére? A rómaiak fegyverrel vetették uralmuk alá a barbárokat, miért nem kényszerítik a keresztények is fegyverrel a pogányokat.

A diakonus fejét rázta. Kezét szelíden a herceg izmos karjára téve, mondá:

— Vértanúinknak hitük bizonyosságául kiontott vére a legtermékenyebb mag. Egyetlen hívő halálából tíz új születik, és így az üldözők, akik meg akarnak semmisíteni, tulajdonképpen a gyarapodásunkat segítik elő. Vallásunk nem kényszer, hanem fölszabadulás s így nem is karddal kell az ellenség elé mennünk, hanem békegallyal.

A távolban lassan előbukkant mint délibáb, a delelő nap sugárözönében fürdő város. A két tompaormú hegység, mintha alátámasztotta volna. Széles lejtőit rozsdaszínű növényzet borította jótékony forrást sejtetve. Hús árnyékában pihenést áhítózza lógó nyelvvel, párolgó háttal szaporázták lépteiket az állatok.

A karaván csakhamar bevonult Mazacába.

És mikor a herceg a palotájába ért, jelentették, hogy fiúgyermek született.

*

Törékeny kis lény volt, csak gyöngén lélezett és a szeme makacsul csukva maradt. Úgy látszott, hogy a gyermek, akit a herceg oly nagyon kívánt, nem marad életben s fájdalmas megdöbbenés szorította össze az apa szívét. Egykor, megtérése előtt, bizonyára sok áldozatot mutatott volna be a pogány templomokban azért, hogy gyermeke megmaradjon. Ma az egyetlen Istennek, Istenének magát a gyermeket ajánlotta fel: „Uram, legyen meg a Te akaratod! De ha jószágod életben tartja, szeretetedben fog felnőni és csak dicsőségedért fog élni!”

Imádsága mintha megvilágosította volna, s egy gondolat gyötörte: ez a gyermek meg fog halni s még nem keresztény. Az akkori kor szokása szerint csak nagy ünnepek alkalmával, húsvétkor, pünkösdkor kereszteltek a püspök vezetésével fényes szertartások között. Most a katonai tribun utitársát, a diakonust hívatta, akinek felajánlotta vendégszeretetét és közölte vele aggodalmait:

— A jövő húsvétra halasszuk-e a gyermek megkeresztelését, amikor csak néhány napot él?

Isten szolgálja megnyugtatta:

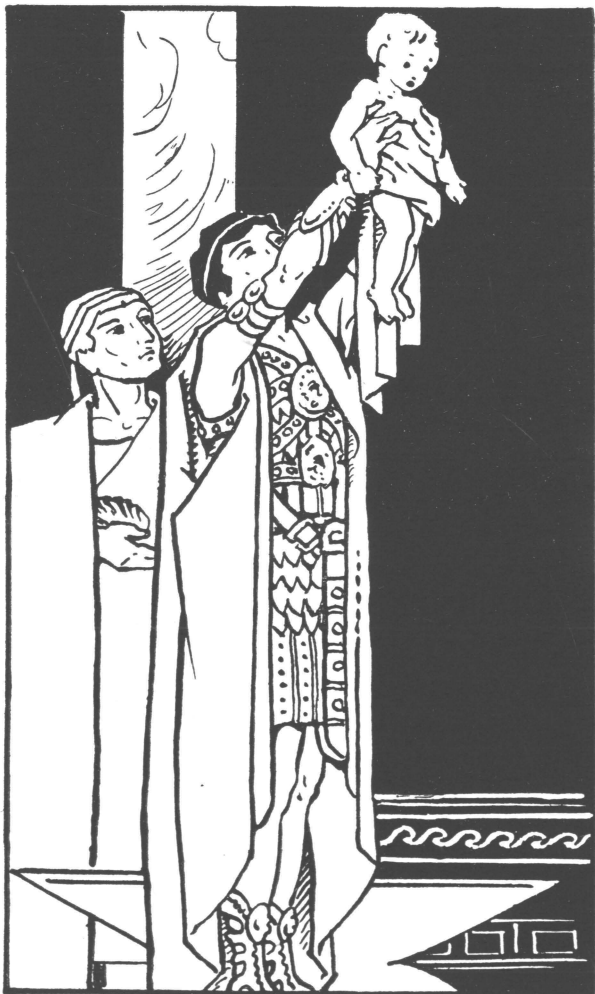
— Minthogy a Mesternek, úgy látszik, az az akarat, hogy ez az ártatlan lélek hozzá visszatérjen, s Őt dicsőítse, szükségkeresztésben kell részesítenünk, későbbre halasztva az előírt szertartásokat.

Az atrium egyik medencéjéhez léptek, melyen a nap fényjátékkal búcsúzott. Tiszta vizet hoztak egy kancsóban s a diakonus kagylóval merítve belőle leöntötte a gyermek homlokát:

— Ez a víz tisztítson meg összüleink bűnétől s tegyen Isten országának szülöttévé: *„én téged megkeresztellek az Atyának és Fiúnak és Szentléleknek nevében . . .”*

A kis barna testen, az arcon még semmi családi hasonlóság vonásai sem rajzolódtak, de Kappadócia hercege mégis kereste fiának ismertető jeleit. Egyszerre csak összerezett örömeiben, mikor a keresztvíz érintésétől a gyermek szempillája végre felnyílt és két nagy, fényes és fekete szemet fedezett föl, melynek tekintete hosszan elbírta az övét. A gyermek nem sírt.

— Fiam, te élni fogsz! Barázdát fogsz vonni a hitetlen világban. Elveted a jó magot, a jó szót s meg-növeled az erény palántáit. Élni fogsz! S talán eljön a nap, mikor apádtól nyert véred hullásával fogod megtermékenyíteni a földet . . .

A herceg magasra emelte gyermekét

A herceg átfogta gyermekét, aranypereces karja magasra emelte a hirtelen bíborszínre gyúlt látóhatár felé; talán így emelte egykor Hector is újszülött fiát, Astyanaxot.

— *Agricola, Georgius eris!* — mondá. — Szántóvető leszel!

És ezért hívták Györgynek.

**Kelet császára
lovaggá avatja Kappadóciát
Györgyöt**

És elmúlt tizenöt esztendő.

Kappadócia hercege dicső halált halt Róma szolgálatában. György, édesanyja szerető gondosságától körülvéve, fölnövekedett. Híven őrizte apjának, a nemes katonának emlékét s egyúttal azt a gondolatot is, hogy mint igazi férfiú, tökéletes hasonmása legyen neki. Gyermekkorát végig apja mazacai palotájában töltötte, ahol szelíd, keresztény szellem uralkodott. Értelmének, lelkének kibontakozása világosan megmutatta benne az isteni adományok pompás zsengeit. Korán és kivételes könnyedséggel fogadta magába Krisztus egyházának tanításait s ugyanakkor a lovaglás és fegyverforgatás által megedzette a testét is a fegyelemre. Tizenöt éves korában a császárság legszebb serdülő ifja volt. Válla széles, dereka karcsú, teste rendkívül hajlékony; járását, minden mozdulatát meglepő bájoság jellemezte. Szoborszép, keményvonású arcát állandó mosolygás ragyogta be és ez szelíddé tette sötétfényű szemeit. A személyéből kiáradó varázst mindenki megérezte, de ezt a hatást a jósága idézte elő.

Szerette az életet s a kalandokat. Gyakran már napkelte előtt föl pattant tüzesvérű kis lovára s egyedül nekivágott az örök tavaszi díszben pompázó kappadóciái erdőknek. Szerette ismeretlen

szépségüket, titokzatos fönségüket és nap-nap után egyre beljebb hatolt a fák rengetegébe. Néha elkalandozott egészen a Taurus-hegységig, amelynek a köves ösvényei már nem voltak biztonságosak. Vadállatok és rablók tanyáztak ott. György merészen szembeszállt a veszedelmekkel is. Egy ízben csupán lova gyors lábának köszönhette, hogy megmenekült egy párdue ugrása elől.

Estefelé, napszállat előtt, gyakran behajózta kezdetleges sajkáján a Mazaca-tavat, hogy egy öreg halásztól megtanulja a szigonydobás és hálövetés mesterfogásait. Barátainak tekintette az egyszerű embereket és örömét lelte abban, ha részt vehetett a munkájukban.

Ha megfosztják ettől a józan ész tanácsolta szabadságtól, bizonyos, hogy az unalom károsan befolyásolta volna természetadta szép tulajdonságait, mert lakóhelye, a palota, semmi olyat nem tartalmazott, ami a korabeli ifjúra vonzóerőt gyakorolhatott volna.

Édesanyját bizonyára gyöngéden szerette és szívesen volt együtt vele. Ilyenkor hercegi apja felől kérdezősködött, mert hisz alig ismerte, bár fönntartás nélkül csodálta és példaképéül választotta, mint hős katonát. Édesanyja is azt akarta, hogy fia jól fölkeszüljön erre a pályára s egykor méltóképen hordja a római sisakot. S mert az volt a legfőbb gondja, hogy talpig férfiút neveljen belőle, soha nem erőszakolta maga mellé, de melegen ajánlotta neki azokat a kalandos kirándulásokat, amelyek megacélozták izmait s férfiúvá érlelték őt.

György tehát a patricius ifjak bíborszegélyű tógáját fölcsereelte a harci viselettel. És egy napon, anyja kívánsága szerint elhagyta otthonát. Apja régi bajtársának a kíséretében Nicomédiába ment, hogy fölajánlja szolgálatát a császárnak.

*...lova gyors lábainak köszönhette, hogy
megmenekült a párductól*

A római birodalom ekkor már tartományokra oszlott ugyan, de még egységes volt és Diocletianus maradt a legfőbb ura. A Keletet tartotta meg a maga számára és székhelyéül a Bosporus ázsiai partján elterülő Nicodemia városát jelölte ki. Udvara is ide követte őt. Ezáltal Róma újabb fényűzéssel gazdagodott. Ezentúl a Kelet befolyása jellemezte azt a pompát, amellyel a császár körülvette korlátlan hatalmú fönségét. A személye szolgálatára alapított új testőrséggel megszűnt a gögös praetorianus csapatok jelentősége. Palotáját csillogó öltözetű fekete rabszolgák raja özönlötte el, Maga Diocletianus pedig, akit eddig éppen nem úgy ismertek, mint hiú embert, pazarfényű selyem- és aranyruhába öltözött és sohasem mutatkozott a nyilvánosság előtt úgy, hogy ne díszítette volna fejét a korona. Szigorú udvari szertartásokat léptetett életbe. A fölséges császárt csak térden állva, imádó hódolattal lehetett megközelíteni. A korlátlan hatalommal együtt a Kelet szolgálékúsége is benyomult a római birodalomba.

A fővárosba érkeztekor mindez élénken meglepte Györgyöt, de egyenes lelke nem ismerte a rozszat s e szertelen fényűzésben nem látott egyebet, mint a roppantnagy császári hatalom természetes kifejezőjét; épp ezért még nagyobb hódolattal adózott a császárnak, mint amire apja tanította. Hiszen az is Diocletianus oldalán harcolt hosszú éveken át hűségesen a barbárok ellen s most ő Kappadocia hercege.

A császár még igen jól emlékezett a derék tisztre s ezért őszinte, szíves örömmel fogadta a fiát.

— Gyermekek — így szólította meg — kedvem telik benne, hogy fölismerem arcvonásaidban egykori hős bajtársamat, aki annyi dicsőséget aratott a csatákban. Örömmel följajánlom neked hadseregem-

ben az ő helyét. S mert ő már nincs közöttünk, hogy első hőstetteidet irányítsa, ime, én a fiannak tekintelek.

Megengedte neki, hogy állva maradjon előtte és úgy húzta ujjára a lovagokat megillető aranygyűrűt.

Diocletianus
Apolló tanácsára elhatározza,
hogy elkezdí a keresztények
üldözését

Ettől kezdve a császár egyik kegyeltjének tartották az ifjú patriciust, aki fiatal kora ellenére helyet kapott a császári testőrség tisztjei között. Ez természetesen irigységet keltett egyik-másik új társában, kiváltképen a híres és nagybefolyású főúrban, Maxentius proconsulban. Ez az ember csalárd és kegyetlen pogány volt, barátja Galeriusnak, Trácia királyának s buzgó társa a keresztények elleni gyűlöletben. Hajdan tehetetlenül kellett végignéznie Kappadócia hercegének megtérését s most bizonyosan hitte, hogy fia, György lovag szintén a Krisztus tanítványa. Vagyis a haragja két forrásból táplálkozott Diocletianus új kegyeltje ellen. A császár, mint azt a történelemből tudjuk, mindjárt uralkodása elején igen nagylelkűnek mutatkozott a keresztények iránt. Mindenáron rendet akart teremteni a birodalom belsejében s úgy tett, mintha nem is tudná: léteznek-e keresztények. Hagyta, hogy szabadon gyakorolják a hitüket, sőt még azt sem gátolta meg, hogy állami hivatalokat viselhessenek.

Ez az utóbbi intézkedése a végsőkig fokozta Maxentius gyűlöletét s most már azon mesterkedett, hogy fondorlatos módon megváltoztassa e tekintetben a császár fölfogását. A proconsul türelmes volt és ravasz. Két olyan tulajdonság ez, amely a kép-

mutatással társulva, kell hogy előbb-utóbb célhoz érjen.

György hamarosan megnyerte mindazok szeretetét, akikkel érintkezett. Úgyes katona volt, csupa udvariasság és lelki nemesség, magával ragadó, tüzes vezér, megingathatatlan és jóságos. Meg tudta kedveltetni magát a nagyokkal csakúgy, mint az egyszerűbbekkel, mindenkivel, akit nem vakított el az irigységből fakadó gyűlölet. A rendelkezésére álló hatalom teljességével azon dolgozott, hogy megenyhítse a rabszolgák alárendelt helyzetének fájalmát. Édesanyja példáját követve, még föl is szabadította a tulajdon szolgáit.

György tehát fiatalsága ellenére, vagy talán épp ezért, tekintélyre s nagy befolyásra tett szert. Keresztény voltát egyáltalán nem leplezte s így misem volt természetesebb, mint hogy a környezete erényes életét a vallásával magyarázta meg s a jóakarató szívek könnyebben megnyíltak az igazság előtt, amelyre György hivatkozott. Fájdalmasan volt kénytelen megállapítani, hogy az udvari emberek romlottak és gonoszak. Milyen kiáltó különbség volt eddigi környezete s a megmétélyezett udvari világ között! Hol volt a keresztények között uralkodó testvéri, könyörülő szeretet? A Nicomediában töltött első napokban az egyedüllét, az elhagyottság leverő érzése nehezedett rá. De imádságaiból újra bizalmat s erőt, reménységet merített.

Diocletianus tovább is igazi atyai gondoskodást tanúsított iránta. Rohamosan emelte föl fokról-fokra seregének mind' magasabb katonai méltóságába. György álszerénység nélkül fogadta az adományozott kitüntetésekét. Híven teljesítette kötelességeit s igyekezett mindig méltóképen elvégezni a rábízott föladatát. Buzgósága, nyíltszívűsége könnyen diadal-maskodott az udvari ármányokon. Legyőzte azokat

az alattomos támadásokat, amelyeknek az volt a céljuk, hogy megrontsák jóhírét a császár előtt.

Maxentius óvatos kémszervezettel hálózta körül a fiatal tisztet, s ezt annál is könnyebben megvalósíthatta, mert György nem gyanakodott senkire és jó-hiszeműségében csak az önzetlen rokonérzést látta közvetlen környezetében.

Egy napon gyalog ment haza. Utja a császári palotát környékező forgalmas utcákon vezetett át. Bá-mémszkodók tömege állt egy falragasz előtt s hangosan magyarázta azt. Egy rézműves, hogy odacsalja az embereket, a kezében tartott rézedényen dobolt; tőle nem messze egy pék ült keresztberakott lábbal és a ropogósra sült kerek cipőit kínálta; odább a méhsört és meleg italokat árusító férfi civakodott a vevőjével: visszakövetelte tőle a facsíptetőjét, amely-lyel átmelegedett ivóedényét fogta. György las-sankint megszóka ezt a mozgalmas életet, amely-nek újszerűsége eleinte meglepte s fásasztotta. Ma-zaca nyugalma nem készíthette elő erre a forrongó elevenségre. Mégsem kívánczolt oda vissza; a római műveltségnek különleges finomságai ide is eljutot-tak és ez kielégítette ízlését. Az élénk forgalom sza-bályozása bámulatraméltó volt és a rend benyomá-sát keltette; bizonyos szűk és különösen forgalmas utcákon csak egy irányban lehetett közlekedni; a gyalogosok részére a kissé magasabb gyalogjáró szolgált, a kétkerekű kocsik számára helyenkint két bemélyedés jelezte az átkelés helyét az úttesten s ez lehetővé tette, hogy biztonságosan haladjanak át és a fogatoknak lassítani kellett. Így elkerülték az életveszélyes torlódást és összeütközéseket.

Útközben találkozott egy vakkal; a szerencsétlent a kutyája vezette, György alamizsnát adott neki. Odább egy öreg asszonyt csintalan gyerkőchad bosz-szantott; ezeket szétkergette. Végre a lakásához ért.

Egyik volt szolgája várt ott rá. Most egy keresztény pap szolgálatában állott.

— Mi jóhírt hozol, Marcus? — kérdezte György nyájasan.

— Uram, üzenetet hozok a gazdámtól: legközelebbi gyülekezésünket a három cédrus mezején tartjuk.

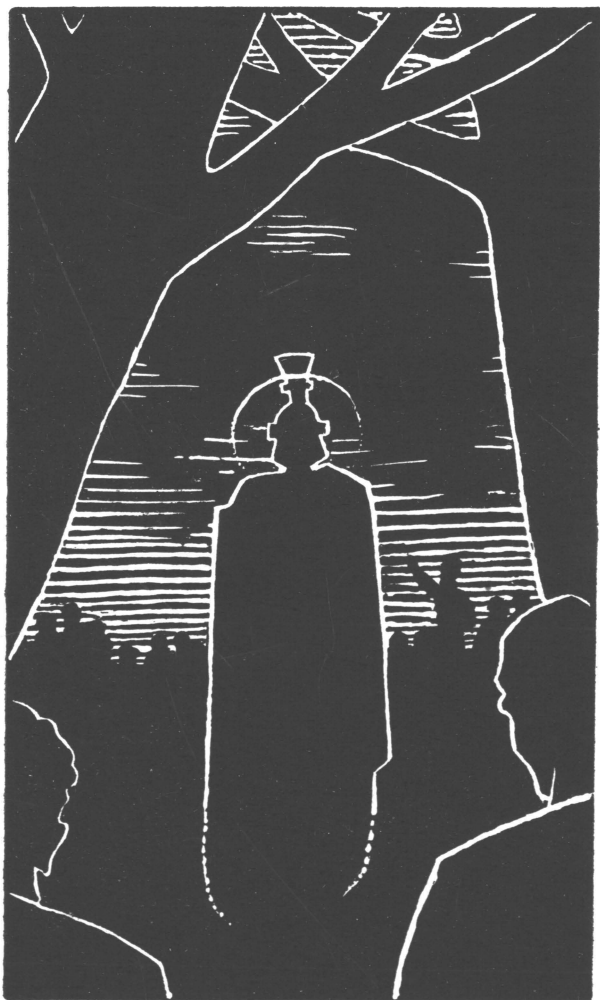
Bár akkor éppen némi szabadságot élveztek a keresztények, azért mégis titokban tartották éjjeli összejöveteleiket. Minden pillanatban fordulat következhetett a császár rendelkezéseiben s így helyénvaló volt az óvatosság. Sajnos, a jövő nagyon is igazolta bizalmatlanságukat.

— Mondd meg uradnak, Marcus, hogy ott leszek — mondta György s útjára bocsátotta a hírvivőt.

Beesteledett. Csillagos ég borult a városra, melynek csöndjét csak a gazdag pogányok dőzsölése verte föl. György lovag a tógájába burkolózva elindult a három cédrus mezeje felé.

Ez a síkság a városon kívül terült el s egy dombosor vette körül védőleg. Bár maga a tenger nem látszott ide, de fáradhatatlan mormolása odahallatszott a lapos part felől. A százesztendős cédrusok alatt már együtt voltak a keresztények és figyelmesen hallgatták Jézus Krisztus papjának buzdító szavait.

György nem vette észre, hogy amint kilépett a lakásából, két ember követte nyomon őt. Így tudtán és akaratán kívül a gyülekezés titkos helyére vezette a kémeket. Igaz: nem juthattak a keresztények közé, mert nem ismerték a jelszavukat, de nem is akartak odajutni. Az a mende-monda keringett a városban, hogy a keresztények bűnös üzemekkel foglalkoznak s ők erről akartak megbizonyosodni. Egyelőre azonban megelégedtek azzal, hogy távolról figyelték a csöndes tömeget. Meglepetve látták, hogy odalent egymás mellett állnak a rabszolgák, fölszabadítottak, patriciusok, lovagok és plebejusok

*... már együtt voltak a keresztlények s figyelmesen
hallgatták papjukat*

s bár semmit sem hallottak a gyűlésvezető hosszú fehérszakállú aggastyán szavaiból, mégis úgy vélekedtek, hogy megbízásuknak kellőképpen eleget tettek és beszámolhatnak róla Maxentius consulnak. Jelentésük rosszindulatú keveréke volt a valóságnak s a kitalált hazugságoknak. A proconsul nagy megelégedéssel hallgatta őket s eszébe sem jutott, hogy meggyőződjék a mondottak valóságáról.

Mingyárt másnap kihallgatást kért a császártól és részletesen közölte vele mindazt, amit megbízottaitól hallott. Különösen azt emelte ki, ami alkalmasnak látszott a György meggyanúsítására. Erősítgette, hogy itt összesküvésről van szó, ami a császár ellen irányul vagy legalább is a főnnálló rend ellen. Alávaló célja érdekében erősen túlozta az állítólagos összesküvők számát, aztán rámutatott az őket körülvevő titokzatosságra meg arra, hogy a legkülönbözőbb társadalmi osztályokból verődnek össze. Szerinte az aggodalmat és erélyes föllépést követel azok ellen, akik az éjjeli összejöveteleik által gyanussá teszik magukat.

A császár eleinte visszautasította ezt a titkos árulkodást és csak szórakozottan figyelt Maxentius alattomos áskálódására, de ezzel nem kedvetlenítette el a hitvány cselszövőt.

Múltak a napok és Maxentius az első kínálkozó alkalommal újra kezdte az ostromot. Egyre több részletet sorakoztatott föl szavai bizonyítékául és ugyancsak fölfújta az általa közölt veszélyt, amelyben a császár forgott.

A proconsul és barátai olyan ügyesen és álihatatosan végeztek a sugalmazásokat, hogy Diocletianus végre is nyugtalanogni kezdett. Két ok miatt aggodott: egyrészt attól félt, hogy gúny tárgyává tehetik, másrészt őszintén féltette birodalma békéjét.

Még habozott egy ideig, de egy napon végre Gale-rius Caesar tanácsára, anélkül, hogy Györgyöt meg-hallgatta volna, eltökélte, hogy megkérdezi az iste-neket.

Haladéktalanul elkészíttette az áldozatul szánt adományokat és Apolló templomához vitette magát. Gyaloghintóját lovaskatonák kísérték, előtte lic-to-rok haladtak, hogy utat nyissanak a tömegben s ezért folyton ezt kiáltották:

— Helyet! Helyet a fölséges császárnak!

A járókelők azonnal félreálltak, mert a katonák kezében vessző volt és azzal irgalom nélkül ráver-tek azokra a figyelmetlen szerencsétlenekre, akik nem ugrottak félre az első jeladásra az útból. A me-net az egész városon végighaladt. Apolló temploma egyenesen Diocletianus rendeletére épült a császári palotával szemközt emelkedő halmon és a leglátogatottabb volt részint, mert a pogányok hiszékeny-ségét legjobban vonzotta ez a jövődőlő istenség, ré-szint hízelgésből, mert a császár kedvelt szentélye volt.

Mikor a császár odaért, a Nap már lebukóban volt. Ezerszínű fényáradattal szórta tele az égbolto-zatot, aztán elmerült a tenger kék hullámaiban. A lenyugvó Nap a templom márványoszlopait is tün-déri ragyogással árasztotta el s a pazar fényből az oromfalra, párkányzatra és annak szobraitra is jutott bőségesen.

A császár és kísérete belépett. A harmincnapos üsző már ott állott, szalagokkal és virágkoszorúkkal földíszítve, készen az áldozatra. A jelenvoltak csönd-ben csoportosultak az ugyancsak virággal fölékesí-tett oltár köré.

Diocletianus gonddal terheltnek látszott. Pogány lelke ingadozott a hitetlenség s a létező istenség-től való félelem között. Hol tagadta az istenek léte-

zését, hol meg rettegve gondolt bosszújukra. Maxentius ellenben anélkül, hogy elárulta volna örömét, föltétlenül bízni látszott Jupiter fiában s nyugodtan várta a tanácskérés eredményét. Valószínű, hogy a gonoszlelkű Galerius előre kioktatta az Apolló feleletének magyarázásával megbízott haruspexeket.

Az áldozatot bemutató pogány pap közeledett. Tiszta vizet és bort öntött az áldozat fejére, majd sóval kevert lisztet hintett rá s meggyújtotta előtte az illatos arabiai fűszereket, aztán hangos szóval hívta az istenséget.

A császár megízlelte azt a szent bort, amellyel mégegyszer, utoljára leöntötte az állatot. Végül kelet felé fordították s az áldozatot bemutató pap rámérte a halálos csapást a gerincére illesztett késre. Az üsző elterült a padlón. Nagyon gondosan fölfogták a vérét, hogy borral keverve fölajánlják az oltáron s nyomban utána földarabolták a még remegő állatot, a haruspexek pedig megkezdték a kutatást a párolgó belsőrészek között.

De Apolló nem felelt!

Diocletianus sürgetésére előlről kezdték a vizsgálódást. Legalább a hallgatás okát akarták megtalálni. Nagysokára ezt a kétértelmű választ adták:

— A világban elszaporodott ebek akadályozzák meg az istent, hogy megmondja az igazságot.

És a haruspexek azonnal megmagyarázták, hogy az Apolló említette kutyák csakis a keresztények lehetnek, amire a császár határtalan dühében megesküdött, hogy egy szálíg kiirtatja őket. A mögötte álló Maxentius diadalmasan mosolygott és kegyetlen öröm ült ki az arcára.

Mire a menet visszatért a palotába, teljesen beéjjeledett. A látóhatár peremén vérvörös sávok fénylettek.

**György
visszatér szülőföldjére.
Anyja meghal.**

A huszonnyolc év óta szünetelő üldözések ismét kiújulnak!

A hír gyorsan terjedt Nicomediában. A keresztények közül György értesült róla a leghamarább. Egyetlen pillanatra sem gondolt arra, hogy a császár barátsága révén elkerülheti a közös sorsot. Mikor megerősítették a küszöbön álló üldözés híret, elment ugyan Diocletianushoz, de csak azért, hogy ha lehet, lebeszélje kegyetlen szándékáról. Figyelmeztette őt, hogy a birodalom békéjét s a saját nyugalomát veszélyezteti, ha fölidézi azokat a zavarokat, amiket Róma Nero alatt szenvedett át.

Rámutatott arra, hogy éppen a keresztények az ő leghűségesebb alattvalói s legjobb polgárai a birodalomnak. Leleplezte azoknak az erkölcsi romlottságát, akik rábírták erre az újabb vérontásra. Mikor pedig látta, hogy Diocletianus hajlíthatatlan, átadta neki kardját, mondván, hogy ilyen körülmények között nem maradhat tovább a szolgálatában, sem az udvarában nem jelenhetik meg többé.

A császár tudta ugyan, hogy György keresztény, de arra nem számított, hogy a fiatal lovag ennyire állhatatos. Nem titkolta előtte az elégedetlenségét s korainak vélte a tiltakozását, mert hisz' még ki sem bocsátotta az üldözést elrendelő parancsát. Elbocsátotta Györgyöt, de megmondta neki, mennyire csodálkozik az eljárásán és sajnálja, hogy nem számít-

hat a hűségére, holott mint katonáját, kitüntetésekkel halmozta el.

Másnap, abban a hitben, hogy az ifjú első hirtelen föllobbanásában meggondolatlanul cselekedett, sietve elküldte hozzá egyik praetorianusát s azzal bízta meg, hogy igyekezzék eltántorítani a szándékától. Adja tudtára azt is, hogy a császár kész elfelejteni keresztény voltát azzal a föltétellel, hogy újra elvállalja hivatalát s megigéri, hogy mindenkor engedelmeskedik a parancsainak.

György szilárd maradt. Még azon az estén elhagyta a fővárost. Szíve tele volt keserűséggel. Így indult el a szülőföldje felé.

Édesanyja utolsó óráit élte Mazaca palotájában, mikor György hazaért. Csöndesen húnyt el fia karjaiban. Utolsó szavaival helyeselte elhatározását, hogy inkább elhagyta a császárt, de hitét nem tagadta meg. György megsiratta a tiszteletreméltó nagyasszonyt. Édesanyja adta neki a keresztény élet leggyönyörűbb példáit s a szeretet legszebb bizonyítékait. Fájdalmában megvigasztalta az a meggyőződése, hogy édesanyja lelke új életre ébredt az örökévalóságban s édesapjával egyesülve továbbra is örködni fog fölötte az égből.

Az ifjú lovag egyetlen örököse volt a szüleinek és anyja halálával igen nagy vagyon urává lett. Ennek tekintélyes részét szétosztotta a szegények között s mert nem maradt senkije a rokonai közül, egyedül elzarándokolt Judeába, Krisztus földi hazájába.

Mielőtt elindult, a római lovag-fegyverzetet és sisakot öltötte magára, mert az utak éppen nem voltak biztonságosak. Nem is annyira a maga személyének a védelmére gondolt, mint inkább arra, hogy

György megsiratta édesanyját

a fegyvereivel segítséget nyújthat a gyöngének s a védteleneknek.

Gyors paripáján átkelt a Taurus hegységen és Ciliában megpihent egy szegény halász kunyhójában. Itt elmondta útja célját s megismertette Krisztust az egyszerű emberrel. A hajnal pirkadásakor folytatta útját. Már háromszor virradt rá a reggel és ő csak ment, ment fáradhatatlanul előre, egyre gyorsabban, hogy minél előbb ott térdelhessen a Golgotha kemény kövein, ahol a Mester szenvedett az emberek megváltásáért. Ez a gondolat sarkalta eddig előre, de most hirtelen megállt.

— Hogyan? — így tünődött magában. — Testvéreimet üldözik, ők szenvednek a hitükért, én pedig ahelyett, hogy ott volnék közöttük s részt kérnék a gyötrelmeikből, menekülni látszom azok elől! Hát nem ott van-e a helyem a küzdelemben?

Rögtön megrántotta lova kantárszárát s megfordult. Eltökélte, hogy visszatér Nicomediába, a helyére, a császár által igazságtalanul gyűlölt és bántalmazott keresztények közé.

Ekkor már Szíria pusztáin járt, Antiochián túl. Ezt a várost elkerülte. Tikkasztó hőség volt s ezért a sivatag homokjáról egy fákkal borított völgy felé irányította lovát. Hús pihenőhelyet keresett. Hirtelen beállt az éj. A közelben sehol sem látott lakóházat. Kevés gyümölcszel csillapította éhségét s lefeküdt egy pálmafa tövébe. Előbb azonban nagy tüzet rakott a közelében, hogy elriassza vele a vadállatokat.

György legyőzi a lyddai sárkányt.

„Tu confregisti capita draconis.” (Te szelízúztad a sárkány fejét. 73. zs.)

Nem messze attól a pálmafától, ahol György pihent, széles völgy terült el és az árnyas halmok mélyén épült föl a szép s gazdag Lydda városa. Lakói nem érezték nyomasztónak az elszigeteltségüket, mert boldog bőségben éltek. Szelídlelkű fejedelem kormányozta a várost és alattvalói hűséges ragaszkodással viszonzták a jóságát. A vidék éghajlata is szelíd volt. A szomszédos hegyek fölfogták a sivatag forró szelét s a tenger üdítő hűs szellőt küldött feléjük. Az emberek gondtalanul éltek ezen a gyönyörű földön.

Egyszerre azonban rettentő csapás szakadt a boldog városra. A hegyekből egy félelmetes szörnyeteg ereszkedett alá és a város kapuinál egy mély mocsárba nyúló barlangban ütötte föl a tanyáját. Hogy vajjon a sivatagból vagy a tengerből bujt-e elő: senkisé nem tudta. Óriási sárkány volt, s már a puszta megjelenése is halálra rémítette a lakosságot. Sárga hasát barna foltok tarkították, hátát vastag pikkelyek fődtek és teste hosszú farkban végződött. Ha kitartotta széles száját, látni lehetett számtalan éles fogát. Hangosan fújtatva lélekzett s a mérgével kevert beszívott levegőt oly erővel okádta ki, hogy négy lépésnyi távolságban megölte vele az élőket.

Az ellene küldött fegyveres nép többnyire megfutamodott előle. Senki sem tudta elpusztítani. Rémitő üvöltése messzire hangzott barlangjából s egyetlen ember sem merte megközelíteni. A fenévad pedig napról-napra vakmerőbb lett. Már a bástyafalakig nyomult előre s mérgezett lehelletével elpusztította az elébe kerülő állatokat és embereket. Ezek a megjelenései a falaknál a végsőkig fokozták a boldogtalan lyddaiak rémületét. Végül is elhatározták, hogy mindennap két kövér juhot áldoznak neki, csak hogy távol tartsák a város falaitól. Lakóhelyüktől jömessze, a mocsár szélén egy elhagyott rétségre vitték az állatokat; ott szokott a sárkány néha szunyókálni. A juhok keserves bégetésére csakhamar fölébredt a szörny, odamászott s egyetlen harapással fölfalta az állatokat. Egyenes, hegyes füléig érő szája oly nagy volt, hogy némelyek állítása szerint egy tízéves gyermek könnyen besétálhatott volna rajta, ha kitátotta.

Ez a szörnyeteg leírhatatlan rémületet okozott. Amikor egy szerencsétlen pásztor megpillantotta a förtelmes lapos fejét, kidülledt nagy szemeit, rövid vastag lábait a földet szántó karmaival és hullámoosan csapkodó farkát, ijedtében elmenekült és zsákmányul hagyta neki egész nyáját, csak hogy megmentse a maga életét.

Ám néhány hét múlva a juhok annyira megfogyatkoztak, hogy másféle áldozatról kellett gondoskodni.

Tanácsot ültek fejedelmük jelenlétében és azt a határozatot hozták, hogy ezentúl csak egy állatot adnap naponta a sárkánynak, a második helyett majd embert áldoznak; mindig azt, akit a sors erre kiszemel. S végül, hogy senki ne számíthasson kíméletre, kimondották, hogy gyermekeket is adnak neki, fiúkat és leányokat korkülönbség nélkül.

Ezzel aztán mély gyász borult az országra. Még a

pestist is kisebb csapásnak tartották ehhez képest. A lyddaiakat mély szomorúság fogta el. Úgy a palotából, mint a kunyhókból eltűnt a vígság. Álomtalan éjszakáikat kísérteties rémképek töltötték el s ezek a Nap keltére valósággá lettek. Az emberek elhanyagolták a dolgaikat s a rájuk leselkedő sors miatt rettegve, elhagyták házukat. A sivatagba menekültek, ahol eltévedtek s az éhség meg a szomjúság elpusztította őket.

Kínzó tehetetlenség emésztette Lydda fejedelmét.

Egyetlen leányát gyöngéden szerette. Felesége e nagy csapás előtt tizenhat évvel meghalt, mikor életet adott gyermekének. Azóta a leányka az apa féltő gondjai alatt növekedett. Szép volt a gyermek. Legszebb az egész városban. Arcát az ártatlanság és a báj égi fénye ragyogta be. Üdén finom volt, mint az alig kifejllett virág. Lydda népe éppen úgy szerette őt, mint az édesapja.

Egy reggel együtt ültek a palota aranyozott termében, amikor idegenszerű zajt hallottak. Bár nem tudták, honnan ered, mégis hirtelen keletkezett rémület szállta meg őket. És nemsokára megtudtak mindent. Nyílt az ajtó s egy rabszolganő lépett be. Sírva jelentette, hogy a sors a fiatal herceglányt jelölte ki az imént a szörnynek adandó áldozatul.

A szerencsétlen király első gondolata az volt, hogy elmenekül a leányával. De a fejedelmi palota körül sűrű tömeg szorongott és nagy hangon követelte az áldozatot. A király fölrohant a tér fölé kinyúló tetőzetre s könnyek között esdekelt irgalomért a néphez. Föjlajánlotta egész vagyonát, legértékesebb kincseit, csakhogy megmentsse a leányát.

A város polgárait előbb meglepte a király vonakodása, majd haragra gerjedtek.

— A rendelet — kiáltották oda neki — amelyet

kiadtál, megtizedelte testvéreinket, asszonyainkat, gyermekeinket! Leányod sem lehet kivétel. A sors-húzás őt jelölte ki, add ide tehát!

S amikor a király még mindig habozott, azzal fenyegették, hogy ha tovább is kéreti magát, rágyújtják a palotát. A kétségbeesett fejedelem végre belátta, hogy meg kell adnia magát.

— Ha legalább én volnék az utolsó áldozat — mondta a szerencsétlen lányka zokogva — akkor örömmel indulnék a halálba népedért. De, jaj, mindannyian elpusztulunk e szörnyeteg lehelletétől!

Közeledett az óra, amikor a sárkány elő szokott jönni barlangjából, hogy fölfalja rendes napi zsákmányát. A fejedelem palotája előtt egyre türelmetlenebb lett a nép s már egy-egy kő is koppant az előcsarnok falain. A herceglányka ott állott édesapja előtt fehér ruhában és búcsúcsókra nyújtotta homlokát.

— Ó szeretett drága leányom, te voltál minden reményem, te voltál az életem! Miért is nem haltam meg inkább, mintsem, hogy így lássalak elpusztulni!

Végre fájdalmas megadással elbocsátotta. Látta, hogyan távolodik tőle, hogyan követi a néma tömeg s hogyan halad az elátkozott hely felé.

És Isten épp akkor vezette György lovagot Lydda völgyébe.

Amint átkelt a szerencsétlen város fölött trónoló hágon, pillanatra megállította lovát, hogy körültekintsen. S ekkor különös menetet látott a városból kijönni. Elöl egy díszes fehér ruhába öltözött fiatal leány haladt. Nagyon szomorúnak látszott s a ráeső napsugarak fényében megcsillantak a sűrűn hulldogáló könnyei. Mellette és mögötte nagy sokaság lépdelt: városiak, falusiak, szegények és gazdagok. Né-

hányan a leánykát támogatták, de mindannyian bánatosak voltak.

György ámuló döbbenettel követte tekintetével a fehérruhás alakot, aki egy mocsár felé ment. Ezt kopár, meredek sziklafalak övezték. A leány intett, mire a követői megálltak, majd sietve visszahúzódtak a szomszédos dombokra vagy a városba. A fiatal leány egyedül maradt ott. Mozdulatlanul nekitámaszkodott az egyik sziklának s a két kezébe rejtette sápadt arcát. Lábai előtt egy fekete juh bégetett keservesen.

Györgyöt egészen megzavarta ez a látvány. Megsarkantyúzta lovát s átvágva a térségen, rövidesen odaért a magárahagyotthoz. A hercegleány egész lényén kétségbeesés látszott. Az ifjú lovag már messziről köszönt neki, aztán fürgén leszállt a lováról. Lándzsáját egy olajfa törzséhez támasztotta, a lovát is odakötötte s átugorva egy szirtomladékon, az egyedül levő hölgyhöz közeledett, hogy megtudakolja szomorú könnyhullatása okát.

— Ó szép lovag — mondta a leány — szállj föl ismét a lovadra s amilyen gyorsan csak tudsz, menekülj el innen, nehogy velem együtt kelljen itt elpusztulnod!

Györgynek azonban eszébe sem jutott követni a tanácsát, hanem türelmes jószággal faggatta tovább:

— Ne félt engem, bájos leányka! Inkább magyarázd meg, hogy mire vár itt körülöttünk a néptömeg, s miért néz minket?

Lydda hercegnője most néhány mondattal elbeszélte a város szerencsétlen sorsát, majd könnyörögve hozzátette:

— Derék lovag, látom: nemes szíved van, de ne keresd készakarva a halált. Nem elég, hogy nekem el kell pusztulnom? Rajtam már, sajnos, úgy sem segíthetsz, engem meg nem szabadíthatsz.

— Nem megyek el innen — válaszolta György. — És te se félj! Jézus Krisztusnak, az én Uramnak nevében foglak megmenteni.

Ebben a pillanatban megmozdult a mocsár turfája és föltűnt a sárkány. Olyan ijesztő lármával lélekzött, hogy a ló tépdésni kezdte kötelét s el akart menekülni, de György villámsebessen föl pattant a hátára.

— Menekülj, lovag! — kiáltotta a leányka, de György nem hallgatott rá. Nem félemlítette meg a szörnyeteg sziszegése, hanem fölragadta lándzsáját s kissé balra hátrálva nekirohant. S mielőtt még ideje lett volna a gyalázatos sárkánynak, hogy köréje tekerje hatalmas farkának gyűrűit, már át is dőfte. Az undorító fenevad fájdalomában hirtelen nagyot ugrott és többször megfordult maga körül, majd kitátotta tajtékzó száját s a támadója felé csúszott. György most veszedelmes közelségből, oldalvást dőfte lándzsáját a szörnyűséges állat torkába.

Ez a dőfése halálos volt. A sárkánynak nem maradt ereje ahhoz, hogy ráföcskendezze mérgét.

A szemtanúkat olyan nagy rémület fogta el, hogy még a halálos szúrás után is kételkedtek a lovag győzelmében. Csak amikor György bebizonyította, hogy a szörnyeteg már soha többé nem mozdul meg, eszméltek föl ijedtségükből s mertek a közelébe menni.

S ekkor a lovag fölemelte szavát:

— Emberek! Engem a keresztények Istene vezérelt e város felé. Ő, az Egyetlen, a Mindenható küldött ide, hogy megszabadítsalak titeket. Őt hívtam segítségül s így győztem. Ő hozzá szálljon tehát a halátok.

A polgárok előbb meggyőződtek róla, hogy a szörnyetegben már nincs élet, aztán üdvivalgással kö-

György oldalvást döfte lándzsáját a szörnyetegbe

---

szöntötték az ifjú lovagot és boldog ujjongás közepette vitték őt magukkal a városba.

Lydda királya közben már értesült a hőstetről s ezért eléje sietett és összetalálkozva vele, térdre ereszkedett előtte. György azonban fölemelte őt, mondván:

— Uram, ne énnekem hálálkodjál. Az egy igaz Isten az, aki karom által győzött. Engedd meg, hogy hirdethessem néked és népednek az igaz hitet: ez lesz az én legbecsesebb jutalmam. És soha meg ne szűnjetek irgalmasságot gyakorolni.

Néhány nap múlva a fejedelem és leánya s velük együtt több ezer férfi, nő és gyermek, fölverték a keresztiséget.

Ó szántóvető György, milyen dús a te aratásod!

Maxentius börtönbe zárátja Györgyöt

Györgyöt nagy kitüntetésekkel akarták elhalmozni a lyddaiak, ő azonban kitért ezek elől s elindult Nicomedia felé.

A keresztények üldözését elrendelő hivatalos császári parancs már megjelent. Ha közbe nem jön a lyddai jócselekedete, György bizonyára szemrehányást tesz magának azért, hogy elhagyta Nicomediát, ahol valóságos hajtóvadászatot indítottak keresztény hittestvérei ellen.

A császár rendelete a város több helyén ki volt függesztve. Amikor elolvasta ezt, kitörtek belőle a harag könnyei. A császár parancsa elrendelte, hogy minden olyan helyiséget le kell rombolni, amit úgy jelentenek föl, mint keresztény templomot, az írásokat pedig el kell égetni. Krisztus követőit, bármilyen rangot viseljenek is, meg kell fosztani méltóságuktól, mint a közbecsülésre érdemteleneket. Fölszólítják őket, hogy kínzás terhe alatt tagadják meg hitüket s áldozzanak a pogány isteneknek. A rendelet kimondta, hogy a keresztények alkalmatlanok hivatalviselésre, továbbá, hogy fölöttük bárki jogosult ítélkezni, ők ellenben nem kereshetnek orvoslást és igazságot még lopás vagy erőszak esetében sem. S végül: a fölszabadított keresztény rabszolgák elvesztik szabadságukat.

De leginkább elszomorította Györgyöt az eddig hú-

ségesek hitehagyása. E szerencsétlenek megijedtek a kínzásoktól s visszatértek pogány isteneikhez.

Mikor a fővárosba ért, Diocletianus egykori tisztjének az volt az egyetlen gondolata, hogy gátat vessen a további hitehagyások elé s azon fáradozott, hogy enyhítse a nyomort, amelybe az igazságtalan rendelet döntötte a keresztények jórészét. Meglátogatta őket otthonukban, ha még ott voltak, mert legtöbbször a tömlöcökben sínylődött, ahová a besúgók juttatták őket. Türelemre, kitartásra buzdította, vigasztalta és bátorította hittestvéreit, hogy Krisztusért szenvedjenek el mindent.

György visszatérésének és buzgalmának híre, mellyel a császári rendelet szigorát iparkodott enyhíteni, eljutott Diocletianushoz is. Legott fölrendelték a császári palotába. Mielőtt elindult volna, levetette katonai öltözetét. Egyszerű durvaszövésű sűrű tunikában jelent meg Diocletianus előtt.

A császár éppen tanácsot ült s egybegyűlt szenatorai előtt fogadta volt tisztjét. Maxentius proconsul a fölséges úr jobbján ült s az ő feladata volt megfelelni a keresztény ifjú érveire.

— Kappadociai György — szólította meg őt a császár — örömmel látom, hogy visszaérkeztél Nicomédiába. Remélem, azért tetted ezt, hogy ismét elfoglalj helyedet, amelyet testőrségemben juttattam neked.

— Nem, fölséges császár — felelte György — nem azért jöttem, hanem, hogy segítségére siessenek keresztény testvéreimnek, akiket fölséged rendeletére ártatlanul üldöznek.

Diocletianust meglepte a határozott felelet és fölémelkedett, Maxentius pedig rákiáltott Györgyre:

— Hogyan merészelsz ilyen hangon beszélni császárukkal?!

— Így kell beszélnem, mert kötelességem megmondani az igazságot — felelte a lovag.

— És mi az igazság? — kérdezte a proconsul.

György habozás nélkül a császárhoz fordult szavaival:

— Az igazság maga Jézus Krisztus. Én csak a szolgája vagyok, egyike azoknak, akiket ti üldöztök.

E szavakra zúgás támadt a teremben. A senatorok lelkiismeretlen aljas hízeltetésükben zajosan tiltakoztak e sérelem ellen, amelyet az ifjú keresztény a császár személyén ejtett. Maxentius egyenesen megszenteltetését emlegetett.

Diocletianus kezének egyetlen mozdulatával elhallgattatta őket és így szólt Györgyhez.

— Nem ismerek rád, György! Szánlak, mert ifjú vagy. Hallgass tehát rám: ne tedd ki magad szükségtelenül a veszedelemnek! Életed drága kincs. Mindig megbecsültem származásod és jelleted nemességét. Díszes méltóságra emeltelek. Nem kívánok tőled mást, mint hogy áldozzál az isteneknek s kész vagyok elfelejteni súlyosan sértő szavaidat, sőt újabb nagy kegyekkel halmozlak el téged.

A keresztény lovag egy pillanatig hallgatott, majd nyugodt hangon azt felelte:

— Főlséges császár! Nem félek a fenyegetéseidtől és nem áhítózom a kegyeidre. A bálványok, amelyeket ti segítségül hívtok, nem istenek, mert Isten csak egy van s Ő a tökéletes jóság és szeretet.

A császár e makacs feleletre elégedetlenül, rosszkedvűen elbocsátotta.

— Elmehetsz, György, szabadon engedlek, de remélem, hogy holnapra megváltozik a véleményed!

S anélkül, hogy választ várt volna, elhagyta a tanácsstermet.

György tehát szabad volt . . .

Mikor kilépett a palota kapuján, szemébe ötlött a falra szögezett keresztényellenes rendelet. S az ifjú, jogos fölháborodásában, kezét emelt az igazságtalan írás ellen. Nem hallgatott esze jótanácsára s leszaggatta a hirdetést.

Cselekedetét többen is meglátták. Egy centurio azonnal rávetette magát és előkiáltotta a testőrség katonáit. Azok aztán szidalmak és ütlegetések közepe hurcolták Dacianus kormányzó elé.

Ez nagy zavarba jutott, mert nem tudta, hogy a császár valójában milyen érzéseket táplál a fiatal tribunus iránt. Cselekedete bizonyára súlyos büntettnék számított és gyors megtorlást kívánt. De Diocletianus épp az imént bocsátotta szabadon Györgyöt, jóllehet az nyíltan föllázadt ellene. Nem volna-e tanácsosabb, ha nem venne tudomást a kihágásról s megparancsolná a katonáknak, hogy engedjék útjára a fiatalembert? Már éppen eltökélte, hogy így fog cselekedni, s megparancsolta a testőröknek, hogy távozzanak, amikor váratlanul megjelent Maxentius, akit értesítettek az esetről. S ő éppen nem volt egy véleményen Dacianus-szal, sőt nagyon is boldoggá tette az újabb alkalom, amikor irigykedő gyűlöletét kielégíthette rajta.

— Méltó a halálra! — kiáltotta —. Börtönbe vele! A császáré a döntés joga, hogy milyen kínzással pusztuljon el. Előre!

A katonák azonnal elvezették egykori tisztjüket a börtönbe. Ez már zsúfolásig tele volt keresztényekkel. Nemrégén még alantasai gúnyos megjegyzések kíséretében lökték a többiek közé s egyikük lecsatolt övével még kegyetlenül az arcába is vágott.

A katonák elvezették egykori tisztjüket a börtönbe

A keresztények vértanúhalála Diocletianus alatt

Mikor a császár megtudta a történeteket, magához hívta Maxentiust és a szemére lobbantotta, hogy az ő megkérdezése nélkül ilyen gyors intézkedésre ragadtatta magát.

— Hiába, nem tilthatom meg magamnak, hogy ne szeressem ezt a hőslelkű, daliás ifjút. Ha nem volnának ezek a szomorúan végzetes meggyőződései, épp olyan hű katonám lenne, mint az apja volt.

A proconsul nem állhatta meg szó nélkül:

— De uram, vedd számba bűne nagyságát! Ez az ember szétszaggatta rendeletedet s még hozzá palotád kapujában. És igen sokan látták a tettét. Vajjon mit gondol a nép, ha azt tapasztalják, hogy nem úgy bánol vele, mint a többi kereszténnyel, holott ez . . .

— Elég! — kiáltott föl a császár indulatosan. — Majd csak magamtól kérek tanácsot!

Nehéz csönd támadt. A két férfiú, aki annyi ember életét tartotta kezében, hallgatott. Diocletianus még mindig abban reménykedett, hogy György megváltoztatja a véleményét vagy legalább is engedékennyé lesz s azon töprengett, hogy milyen úton-módon érhetné ezt el. Bár a megfélemlítés nem látszott alkalmas eszköznek, a császár mégis erre alapította számítását. Ó beh rosszul ismerte Jézus tanítványait és a hitük szellemét!

— Menj és készítsed elő a kínzóeszközöket! —

parancsolta végül a proconsulnak. — De valamennyi létezőt!

Maxentius a lelke mélyén fölujjongott, mert azt hitte, a császár végre is eltökélte, hogy a hóhérok kezébe adja Györgyöt. Pedig tévedett, mert a császárnak egészen más volt a terve.

Amikor mindent előkészítettek, kihozatta tömlőcéből a lovatot s vele még tíz keresztényt. Ezeket úgy válogattatta össze, hogy Györggyel körülbelül egykorú ifjak voltak. Egymáshoz láncolva vezették őket a kínzások helyére. Ha nehéz láncukban megbotlottak s elestek, ostor sújtott le a meztelen vállukra. Így kényszerítették őket a menésre. Néhányan nyöszörögtek vagy fölkiáltottak az ütésekre, de nagyobb részük nyugodtan ment, nem sírt, nem jajgatott. Természetfölötti öröm ragyogott az arcukon. Bár voltak közöttük gyöngye testalkatúak is, egyikük sem gondolt arra, hogy megtagadja Krisztust s elkerülje a vértanúhalált. Hiszen a halál teszi őket igazán szabaddá és szerzi meg számukra az örök boldogságot.

A fájdalmas menetet maga a császár várta a napos udvaron s a hóhérok már készen állottak rettentő kínzógépeik mellett. Amit az emberi kegyetlenség csak kitalálhatott, az mind együtt volt már, hogy kint és halált okozzon. Az udvar sziklás magaslaton terült el és magas kőfal kerítette körül. Ennek a széles nyílásain olykor-olykor elővillant a Nap arany-sugaraitól vörösen izzó földnyelv közé ékelt tenger szikrázó szmaragdszínű vize. E magas bástyafalról dobták le a kivégzettek hulláját egy sötét szakadékba. Ez volt a temetőjük, ahol éhes kutyák, ragadozó madarak és sakálók marakodtak a tetemük fölött. Iszonyatos bűz terjengett föl ebből a természetes hullacsarnokból s ezért a császár arany füstölő edényeket rakatott maga köré és ámbrát égettetett azokban.

Iszonyatos volt, amit látott

Amikor Kappadocia hercege megérkezett, maga elé vezettette és szó nélkül a kínszerszámokra mutatott, amelyekhez a katonák már odakötötték a ruhájuktól megfosztott ifjú áldozatokat. György lehúnyta szemét. Vajjon lesz-e ereje végignézni az ártatlanok kínszását? Ha meghallja csontjaik recsegését és meglátja vérük csordulását, vajjon nem kiáltja-e oda: elég! Nem veti-e magát a császár lábai elé s nem könyörög-e majd kegyelemért? Úgy érezte, hogy halálos dermedés szállta meg a szívét s a vére belefagyott ereibe. Már-már elhagyta a lelkiereje. De egyetlen szó visszaadta erejét. A vértanúk egyike hangosan azt mondta:

— Jézus!

György föleszmélt s fölnyitotta szemét.

Iszonyatos volt, amit látott. Vashegyekkel fölszerelt kerék függött nem messze tőle, ez alatt lapos kövön emberi test remegett hanyattfekve. A kerék lassan fordult, éles hegyei belevágódtak az áldozat húsába s hosszú foszlányokat téptek ki belőle. Vére a kőre csurgott. Távolabb egy nagyon fiatal fiú lábára vörösén izzó vassarút húztak. Odább két ifjút a fejükkel lefelé fölakasztottak és tüzet gyújtottak alájuk. Másik kettőnek a fejét malomkövel zúzták össze; ismét másoknak hosszú tűket szúrtak a szemükbe, mélyen az agyvelejükig. Végül a többieket baltával földarabolták.

De közülük egyetlen egy sem habozott elfogadni a szörnyű halált. Úgy haltak meg, hogy utolsó lehellejükig ismételtgették az erőtadó segélyhívást, azt a nevet, amely egyiknek az ajkáról a kínszások kezdetén fölroppent:

— Jézus! Jézus!

Most György is kiejtette az isteni nevet, míg lelkében szemrehányással illette magát pillanatnyi gyöngeségeért.

A császár feléje fordult:

— Nos, György, megadod-e magad? Megköszönöd-e végre, hogy megkíméltelek a véres kínzásoktól, amiket most láttál? Megtagadod-e hitedet?

György éppen imádkozott; nem válaszolt mingyárt, s mert a szemét lehúnyta, Diocletianus azt hitte, hogy igen, megadja magát.

— Elfelejttem sértő viselkedésedet — folytatta — s visszaadom kitüntető tisztségeidet, amelyektől esztelen eltévelyedésed . . .

— Nem, uram! — vágott közbe az ifjú lovag. — Nem tagadom meg hitemet! És ha köszönetet mondok neked, ezt csakis azért teszem, mert megengeded, hogy végignézzem a társaim derült halálát s ezzel példát és buzdítást nyújtottál nekem arra, hogy én is ilyen állhatatos maradjak. Megköszönöm hát néked, hogy fölébresztetted bennem a vágyat a vértanúhalál után. Igen, én is Krisztust megvallva akarok meghalni! Ne nyugtalankodjál miattam, hatalmas császár, az én nagyravágyásom egyedüli célja a vértanúság dicsősége, ha Isten méltónak tart rá.

Ó nem! György nem adta meg magát! Üldözőjének a terve éppen ellenkező eredményt termett.

S mintha a legaljasabb gonosztevőkről lett volna szó, a fiatal vértanúk testét a bátyafalról lehajigálták a búzló szakadékba.

Ha leszáll az éjszaka, eljönnek a hitsorsosaik és az eléjük tornyosuló akadályokat legyőzve elviszik a szent tetemeket, hogy mély tisztelettel temessék el az egyház által megáldott földbe.

Mert a sírboltjuk egyszer majd oltár lesz a szentáldozat részére.

Györgyöt megostorozzák

Diocletianust határtalanul fölháborította György állhatatossága, vagy ahogy ő mondta: konoksága. Most már egészen a Maxentius csalárd tanácsára hallgatott s elrendelte, hogy a lovagot nyilvánosan meg kell ostromozni.

A katonák tehát újra megláncolták Györgyöt s a börtönbe vezették, hogy ott várja meg az ítélet végrehajtását. Ezt másnapra halasztották, mert akkor már késő délután volt s kevés ember járt az utcákon. Keleten igen meleg a nappalok s a fölüdülésre vágyó vidám tömegek ellepték a fürdőket. A kevésbé gazdagok is elhagyták a halmon épült várost és annak lábánál, a patakparti szőlőkertekben mulatoztak kedvükre. Mások lementek a tengerhez, de nem sokan, mert a lapos parton nincs árnyék. A lakosság zöme otthon maradt, kockát vetettek és iszogattak.

Hogy tehát az ostromozás valóban nyilvános és elriasztó legyen, csak másnap történhetett meg, amikor a tömeg a forumra siet, hogy jelen lehessen a törvénykezés tárgyalásain.

György egész éjjel imádkozott. Azt szerette volna, ha ez az első kínzás egyúttal az utolsó is lesz. Nem a szenvedésektől félt, hanem arra vágyódott, hogy mielőbb osztozhassék társai égi boldogságában és a vértanúság dicsőségében. Pedig jól tudta, hogy a hóhér hamarabb elfárad, mint az ő ifjú teste, jól tudta, hogy ez az ostromozás csak a kezdete lesz szenvedéseinek.

És előre megköszönte Istennek azt.

Hajnalban őrei térdenállva, imába merülten találák. Durván kirángatták a homályos börtönből. Odakint, ahogy a fölkelő Nap fénye hirtelen a szemébe csapott, kicsit megszedült s a katonák azt hitték, hogy ezt a félelem okozta. Otromba tréfákkal, szitkokkal halmozták el vélt gyávasága miatt. Gúnyosan azt kérdezték tőle: óhajtja-e, hogy előhozzák a lovát, vagy inkább a császár szekerén kíván menni.

De egyszerre elnémultak, mert amikor a fiatal lovag, egykori vezérük, megszokta az erős napfényt, rájuk emelte nyugodt, tiszta tekintetét. S erre, mint a megvert kutya, elfordították a fejüket.

Lassan kiértek a forumra.

— Helyet! Helyet! — kiáltották a hóhérok, hogy utat nyissanak a szomorú menetnek a sűrű tömegben.

Györgyöt megfosztották tunikájától, aztán átkaroltattak vele egy kőszlopot s összekötötték a kezeit. Az első ostorcsapások hosszú, sötét csikokat vágtak a meztelen hátán. Majd fölhasadozott a bőre és erősen vérzett. György egyetlen jajszót sem hallatott, csak a könnyei hullottak némán a szemeiből.

Néhány perc múlva elájult. Mikor ezt hóhérai észrevették, ecetet szagoltattak vele. Ettől eszméletre tért s akkor folytatták a kínt. A durva tömeg mulatott a véres jeleneten. Tapsolt, nevetett, szitkozódott. Katonák és fiatal fiúk léptek a vértanúhoz és arcára köptek.

György Krisztusra gondolt. Őt is megostorozták a katonák és ugyanúgy gúnyt űztek belőle.

— Pedig te Isten Fia voltál, ó Jézusom, míg én csak egy szegény bűnös vagyok!

A hóhér kezdett belefáradni az ütlegetésbe és igen elcsodálkozott az ifjú nyugalmán.

— Hol van hát az Istened? — kiáltotta. — Miért nem hívod segítségül?

Györgyöt nyilvánosan megostorozták

E szavakra eszébe jutott Györgynek a golgotai hóhérok gúnyos szava Krisztushoz: „Másokat megszabadított, saját magát nem tudja megszabadítani!” S fölidézte lelkében a megtért lator szavait: „Ami minket illet, mi megérdemeltük, de ő semmi rosszat sem cselekedett.”

Mialatt a hóhérok Györgyöt kínozták, egy perzsa hercegnő sodródott a tömeg közé: Alexandra, Dacianus kormányzó felesége. Ez az asszony pogány léte némesen gondolkozott, finoman érzett. Fájt neki, hogy a császár és bérencei igazságtalanul üldözik a keresztényeket. Éppen a fórumon tartózkodott egy rabnőjével, mikor elővezették Györgyöt és fölkészültek a hóhérok a megostorozására.

— Mi a bűne? — érdeklődött a mellette állóktól.

— Kezet emelt a palota kapujára kifüggesztett császári rendelet ellen.

— Keresztény? — kérdezte tovább a hercegnő.

— Igen. Nyilvánosan becsmérelte isteneinket és magasztalta a magáét, akiről azt állítja, hogy egyedül igaz.

Alexandra ismerte az ifjú tisztet. Többször találkozott vele a császár udvarában. Megrendülten közeledett az oszlophoz, amelyhez Györgyöt kötözték s amikor látta a szakadatlan ostorcsapások alatt vérző testét, úgy érezte: nincs ereje hozzá, hogy ott maradjon. De földült lelke mélyén magával vitte a hős vértanú derült arcának az emlékét. S azon töprengett: hogyan őrizhette meg a békéjét ekkora szenvedések között? Milyen vigasztaló érzésből meríthette óriási lelkierejét?

Anatolius és Protolius története

Két praetor is végignézte György megostorozását, névszerint: Anatolius és Protolius. Mind a kettő consul volt Keleten és csupa kíváncsiságból keveredtek a bámész tömeg közé. Egészen megzavarodtak a fiatal tribun sorsa láttán, mert megőrizték iránta a rokonérzésüket. Szerették volna elhallgatni az ostoba gúnyolódást és a szidalmakat, amiket a nép feléjük kiáltozott. A könyökükkel utat törve, a közelébe furakodtak tehát s a tekintetük találkozott a Györggyével.

Vérrel borított hátán suhogott az ostor; sebeibe sőt hintettek. Irtózatos lehetett a fájdalma és mégis olyan türelmet mutatott az arca s az egyetlen pillanatig rájuk szögezett tekintetéből olyan bensőséges hívás szólt feléjük, hogy mélyen megrendültek. Még azon az estén Krisztushoz tértek a családjukkal együtt. És a rémület ellenére, amelyet az üldözési rendelet támasztott, nyilvánosan megvallották hitüket, amikor Maxentius előtt lemondtak a consuli méltóságukról.

— Ki ámított el titeket annyira, hogy elfordultok az istenek tiszteletétől? — kérdezte a proconsul fenyegetően.

S ők természetes egyszerűséggel válaszolták:

— Senki, uram. De megdöbbsentett minket az üldözések igazságtalansága. Mikor pedig láttuk, hogy György milyen nyugalommal, sőt boldogan szenved el az ostorozást, azt gondoltuk: kell, hogy magasztos legyen az a hit, amely ekkora erőt ad neki, így fönn-

tartja iszonyú fájdalmai közepette! Ezért akartuk megismerni a keresztény hitet. Megismertük s elfogadtuk az igazságot, a téves hitet pedig elhagytuk.

— Ha jól értettem: a Krisztus vallásához szegődtek?

— Úgy van!

Maxentiusnak sem kellett több. Előhívta az őrséget s a két praetort börtönben vettette, aztán elszaladt Diocletianushoz:

— Főlséges császár! Vedd fontolóra a botrányt, amelyet Kappadociai György vakbuzgó rajongása okoz. Elszánod-e végre, hogy kivégezteted?

És apróra elbeszélte a két consul megtérését, jól kihangsúlyozva ebben az ifjú lovag szerepét.

— Ki tudja, mire lesz még képes, ha el nem pusztítod! Nem fogja-e elcsábítani őreit? Újra elfoglalja helyét hadseregében, ahol igen népszerű. Könnyen lehet, hogy megkísérli a te elűzésedet országodból!

De ezt már Diocletianus sem állhatta meg nevetés nélkül. Hogy ezt a Maxentiust hová elragadja a képzelete! Ő ugyanis teljes tudatában volt a hatalmának, a birodalom erejének s egyetlen pillanatig sem hitte, hogy komoly veszedelem fenyegetheti. Mégis bosszantotta György állhatatossága, amit ő csökönyösségnek vélt. Így még soha senki sem szegült ellene. A többi kereszténnyel nem törődött, hiszen tudta, hogy rendeleteit hűségesen végrehajtják. Györgyöt azonban szerette és az volt a vágya, hogy meghajlítsa a saját akarata előtt s ezáltal megtarthassa maga mellett. Azt gondolta tehát, hogy a két consul lázadását fölhasználja az ifjú megtörésére.

Ezért György jelenlétében idéztette maga elé a két consult, akikkel együtt a gyermekeik is eljöttek. Durva kíméletlenséggel kérdezte meg tőlük: meg-

maradnak-e csakugyan amellett, hogy keresztényeknek vallják magukat. S mikor azok határozott igenel válaszoltak, így folytatta:

— Nos, jól van! Ha követni akarjátok Györgyöt a törvény és tekintély ellen való lázadásában, akkor rögtön megelőzitek őt a halálban.

Ez azt jelentette, hogy az ítéletet föltételesen máris kimondta mindhármuk fölött. De éppen az ellenkezője történt annak, amit a császár remélt. György elragadtatásban fénylő szemeit az ég felé emelve, látható örömmel azt kiáltotta:

— Köszönöm, Istenem!

Maxentius még egyszer, utoljára fölszólította a praetorokat, hogy áldozzanak a bálványoknak, de azok állhatatosan azt felelték:

— Keresztények vagyunk! Nem tehetjük!

S amikor a proconsul tovább követelődzött, Protolius így kiáltott föl:

— Isteneitek üres bálványképek! Mi az egy igaz Istent imádjuk!

— Ime, uram, hallottad a káromlást! — fordult Maxentius a császárhoz.

— Üssétek le a fejüket! — parancsolta Diocletianus.

Nyomban kivitték a városból gyermekeikkel együtt s lefejezték őket.

György azt várta, hogy őt is elviszik velük s osztozni fog a sorsukban, de a császár még mindig engedékeny volt iránta s azt gondolta: amit erőszakkal el nem ért, azt majd az idő meghozza.

Visszavítette hát a lovagot a tömlőcébe.

György megtéríti fogolytársait

A keresztények üldözése ismét a régi hevességgel tombolt s ezért oly nagy lett a foglyok száma, hogy a börtönök már nem voltak elegendők a befogadásukra. Szűk pinceodukba, tolvajokkal és gyilkosokkal zárták együvé a keresztényeket. A nők és gyermekek számára már az is szörnyű gyötrem volt, hogy éjjel-nappal együtt kellett lenniök e durva, állatias emberekkel. A gonosztevők között örültek is akadtak, de mégsem ezek jelentették a legsúlyosabb veszedelmet, hanem az, hogy némelyikük vad dühvel üldözte a keresztényeket. A gyöngébbek kezéből kiragadták a táplálékot és bezennyezni igyekeztek lelküket a trágár szidalmakkal.

Ilyen környezetben várta György és néhány társa tűrő megadással a halált. Ám rövid idő múlva megváltozott a börtön belső képe. Valóban csoda történt: a rabok figyelmesen hallgatták a György beszédét. Egyedül Isten tudja: honnan merítette türelmét, hogyan találta meg a legalkalmasabb szót s hogyan hódította meg apránként e szilaj gonosztevők elvadult szívét. A bélpoklosnak adott csóknál kínzóbb aggodalom és nagyobb szeretet volt az, ami behatolt a lelkek e rémítő sötétségébe s töredelmet, reményt keltett ott.

Úgy érte el ezt a csodálatos eredményt, hogy ébersége egyetlen pillanatra sem lankadt el. Ő, szántóvető György, itt megint gyönyörű aratást végeztél!

Észre sem vette, hogy a fogsága hosszúra nyúlik.

A megtérések fölött érzett örömében élt. Nappal serkentő, buzdító beszédeket tartott, éjszaka imádkozott s így nem jutott ideje az elcsüggedésre.

Mikor aztán az egyik újonmegtértet, mint nyilvánvaló gonosztevőt, ki kellett végezni, észrevették rajta az erkölcsi változást. Maxentius is megtudta s nem késett fökutatni az okát. Tehát megint és mindig csak György!

Mire vár még a császár? Miért nem némíttatja el örökre?

Diocletianus még habozott s így a proconsul egy másik börtönbe záratta Györgyöt. Apró kovaköböl és cserépedénytörmelékéből készítettett ágyat neki. Ezen kellett feküdnie, két nagy kő között, amiket nem lehetett elmozdítani. Azonban az ifjú keresztényt semmi sem ingatta meg hitében, amellyel csordultig tele volt a lelke. Most egyedül sínylődött kis börtönében, de öre napjában kétszer bement hozzá, hogy némi táplálékot nyújtson neki. György jól fölhasználta ezeket a perceket. A szenvedéseit, bajait annyi türelemmel viselte, hogy rövidesen a börtönőre is kereszténnyé lett.

Ez a megtérés azonban titok maradt. És valóban szükség is volt erre a titoktartásra, hogy meghagyják a helyén a keresztény börtönőrt. Hiszen ő tette lehetővé, hogy a szerencsétlen foglyokat meglátogathassák a hitsorsosaik és különösen az volt igen fontos, hogy besegítette hozzájuk a papot s így fölvehették a szentségeket. Ő általa történhetett meg, hogy a mészárlások előtti napon Krisztus küldöttje bejutott a börtönökbe, bemutatta ott a szentmisét és vigasztaló, bátorító szavaival megerősítette a sínylődőket a végső áldozat fájdalmas útjára.

...a rabok figyelmesen hallgatták György beszédét

**Alexandra
meglátogatja Györgyöt
a tömlöcében**

György új börtöne egy használatlan régi ciszterna, vízgyűjtőmedence volt. Még abból a városból származó emlék volt, amelyet kétszáz évvel előbb Fimbria Flavus földült. Azt beszélték róla, hogy Flaccus Valerius Bizáncból menekülve, benne rejtőzött el. Azóta az előkelők tömlöce lett s mikor Györgyöt ide vezették, tudta, hogy innen már csak a vesztőhelyre visz az út. Eszébe jutott Szent Péter és Szent Pál. Ők is így várhatták a halált a Carcer Tullianum egyik sötét ciszternája fenekén. Vajjon lesz-e neki az apostolokéhoz hasonló türelme? Péter nyolc hónapig tespedit a börtönben és szent fogolytársának a jelenléte enyhítette meg neki ezt a hosszú fogságot. Vajjon akad-e neki is egy Szent Pálhoz hasonló társa, aki megosztja vele a börtönét? Csak a megtért börtönőr látogatta meg, más senki. A türelmetlen fiatalember szünet nélkül könyörgött Istenhez, hogy küldje el számára mielőbb a halált. Talán sajnálta, hogy nem lehetett azok között a győzelmes áldozatok között, akiknek a szörnyű lemezárólását végig kellett néznie. Talán átszenvedte azt a rémületes kísértetjárást, ami a magányban kikezdi s fölbomlasztja a lélek erejét. S ezekben a pillanatokban talán megközelítette a kétségbeesés...

Egy napon a börtönőre tudatta vele, hogy Alexandra hercegnő óhajtja látni. György meglepődött.

— Keresztény a hercegnő? — kérdezte.

— Nem az, uram.

— Vajjon nem Maxentius akar engem ő általa újabb kelepcebé csalni?

— Nem hinném. Bár Alexandra még nem keresztény, de szeret minket. Láttam, milyen buzgón dolgozik, hogy könnyítsen a nyomorúságunkon és szenvedéseinken. Tudja, hogy az üldözésünk igazságtalan, de nagyon fél a férje haragjától, azért titkolja el igazi érzéseit. Ide is csak titokban mer eljönni.

György nem kételkedett Alexandra őszinteségében. A hercegnőt levezették a szűk és sötét börtönbe és ott elmondta, hogy szemtanúja volt a megostorozásának s mélységesen megrendült, amikor látta derűs türelmét a kínzás alatt. S megkérdezte, mi a titka a lelki erejének.

— Isten kegyelme — válaszolta György. — Krisztus szenvedéseire gondoltam s könnyen elviseltem a magamét. Sokkal többet szenvedett ő, az Isten Fia és mi vagyok én, a bűnös, isteni Megváltóhoz képest?

— De ha Krisztus Isten, akkor valójában mint ember szenvedett-e, mikor a zsidók keresztre feszítették?

— Igen, mert ő ember is volt.

György egészen meghatódott az igazságra szomjazó lélek láttán s tőle telhetően, tehetsége szerint igyekezett tanítani a hercegnőt. Föladata éppen nem volt könnyű, mert bár a jóakarát nem hiányzott a hercegnőből, de egy csapásra még sem tudta eldobni régi előítéleteit, a bálványimádás tévedéseit s nem tagadhatta meg hirtelen az egész addigi életét. Különösen pedig nem szabadulhatott a félelemtől, amelynek nyomasztó súlyát állandóan a szívéen érezte. Most az volt az ellenvetése, hogy miért pazarolják a keresztények ilyen céltalanul a vérüket.

— Miért teszed ki magad szükségtelenül a halál-

György súlyos börtönében a keresztény igazságokra tanítja Alexandrát.

nak? — mondta Györgynek. — Nem volna-e hasznosabb úgy a birodalomnak, mint a hitednek is, ha ott maradnál a helyeden, a sereged élén? Nem lehetséges, hogy megtartsd a hitedet anélkül, hogy azt nyíltan bevallanád? S nem áldozhatnál-e hivatalosan a császár isteneinek? Bizonyos vagyok benne, hogy kegyelmet nyernél Diocletianustól, ha fölmenél Apolló templomába s nyilvánosan áldozatot mutatnál be. Ez a cselekedeted lecsillapítaná dühét. Hány ember életét megmenthetnéd ezzel! Sőt idővel a keresztények régi szabadságukat is visszanyernék.

Fájó meglepetéssel hallgatta e szavakat a lovag.

— Hogyan? Hát ez a célod? Csak azért jöttél, hogy kísértésbe ejts? Hát képmutató megadásra ösztönösz? Ó nem! Ennél sokkal kívánatosabb nekem a halál!

Majd mintha világosság gyúlt volna lelkében, így folytatta:

— Ó Alexandra! Miért mondd, hogy a mi áldozatunk hiábavaló? Vedd fontolóra a saját esetedet és annyi más pogányét. Úgy-e, vonzódást éreztek a Krisztus egyházához, éppen mert szenvedni láttátok a híveit. Mi lenne akkor, ha nem látnátok a szenvedéseinket? A mi hitünk sugárzó hit. Kérhetjük-e a Napot, hogy ne világítson többé?

A hercegnő teljes őszinteséggel meghódolt. Hiszen az utolsó ellenvetéseivel csak azért szorította sarokba Györgyöt, hogy meggyőződjék a hite erejéről.

— Én is hiszek az egyetlen igaz Istenben, — mondta búcsúzóul. — Tanítást óhajtok nyerni hitedben, hogy helyesen szolgálhassam és szerethessem őt.

György egy paphoz küldte s néhány nap múlva a börtönőre útján megtudta, hogy Alexandra, Dacianus felesége immár kereszténnyé lett.

Alexandra további sorsa

Teltek-múltak a napok, a napokból hónapok lettek s György még mindig a börtönben sínylődött. Diocletianus és Maxentius most már teljesen az időre bízták a fiatal tribun ellenszegülésének a megtörését.

Ezalatt a titokban megtért Alexandra fáradhatatlanul dolgozott, hogy enyhítse a kegyetlenségek ártatlan áldozatainak, a keresztényeknek a szenvedéseit. Minden kínálkozó eszközt fölhasznált ehhez. Pihe-nés nélkül járt börtönből börtönbe. Úgy nyitatta meg a tömlőcajtókat, mint egykor Szent Tekla Szent Pálét: pénzen és ékszeren vásárolta meg az örök hallgatását.

Gondos óvatossága ellenére is sokszor fölismerték, de ő nem is sejtette, hogy igen gyakran épp a rangjának köszönhette, hogy a szerencsétlen foglyok érdekében elvégezhetette könyörületes munkáját.

Már kora reggel elindult a városon keresztül, többnyire egyedül, egyszerű köpönyegébe burkolódzva, kenyérrrel és gyümölcscsel megrakodva. Végiglátogatta azokat a nincsteleneket, akik a följlentéstől való félelmükben meglapultak a lakásukban. Ezek nem mertek a nyilvánosság előtt mutatkozni s így megélhetésük is megnehezedett. Alexandra épült a türelmes megadásukon és tőle telhetően bátorította őket. Részvevő szeretettel tele szíve adta ajkára a kellő vigasztalást.

De ő maga még csupa nyugtalanság volt. Rémléttel gondolt arra, milyen lenne Dacianus és a csá-

szár haragja, ha megtudnák, hogy ő a keresztény hitre tért.

Mint már említettük, óvatossága ellenére is igen sokszor fölismerték. Mindig többen beszéltek róla s végre a császár is megtudta az üldözöttek jótevőjének a nevét. Diocletianus ekkor magához hívatta Dacianust, a kormányzót és szemrehányással illette, amiért nem kíséri éberebb figyelemmel a felesége üzelmeit. Dacianus mélyen megalázottnak érezte magát, mert hisz nem is sejtette a dolgot. Ünneplésen kijelentette, hogy hiven teljesíti és teljesítette is mindenkor a császár rendeleteit és megígérte, hogy engedelmességre inti a feleségét, ha valóban vétett volna a köteles hűség ellen.

És meg is tartotta a szavát.

Egy napon, mikor a hercegnő titokban az új börtönök egyikébe indult, észrevétlenül nyomon követte. Így aztán tetten érte, amikor kinyitatta az egyik tömlőc ajtaját. Dühös fölháborodásában meg sem várta, míg visszatér a palotájukba, hanem a pogány isteneket emlegetve, belépett utána.

— Mit keresel itt? — kiáltotta böszén.

Alexandra fölsikoltott rémületében s úgy érezte, hogy az ájulás környezi. Dacianus durván megragadta csuklóját s tovább faggatta:

— Miért érintkezel azokkal, akik ellenszegülnek a fölséges császár rendeletének?

Az egész testében remegő szerencsétlen asszony ijedtében válaszolni sem tudott.

— Mit csinálsz itt? — ordította a kormányzó a féktelen dühtől rekedt hangon. — Felelj! Miért letél áruló? Felelj, hogy igazolhassam magam e magaviseletedért!

Ekkor a hercegnő Istenhez fohászzkodott s erő nyerve Tőle, nagy méltósággal így felelt:

— Krisztust szolgálom, az igaz Isten fiát!

— Megőriültél? Elfelejtet, hogy ki vagy? — dühögött a férje. — Gondolj az állásomra! A rabszolgák istenét akarod imádni? Hisz' ez a legdurvább megsértése a császárnak.

Alexandra maga is meglepődött a belső erőtől, amely eltöltötte a szívéből feltörő szavakat:

— Éppenséggel nem vetem meg a császár rendeleteit, de föléljük helyezem a Jézus Krisztuséit!

Dacianus nem hitt a fülének. Hát valóban igaz volna? Felesége titokban az új hitre tért! Hogyan igazolja most magát Diocletianus előtt? Határtalan düh fogta el. És ekkor hirtelen megtört a hercegnő lelki ereje s hogy lecsillapítsa férje haragját, így szólt:

— Tudod, hogy perzsa vagyok. Vajjon lesujthatnak-e rám a birodalmat kormányzó törvények?

— Csak akkor egyezem bele a szabadságodba, ha soha többé nem fogsz nyilvánosan ellenszegülni a törvénynek. Az istenek nevében fölszólítalak, hogy ne jelenjél meg többé e helyeken, és másutt sem a keresztények között! Mert különben nem számíthatsz több kíméletre, mint amennyit azok kapnak.

Alexandra haza sietett. Otthon nagy szomorúság fogta el. Lelkében harc dúlt. Mit tegyen? Segítse tovább a keresztényeket, vagy vesse alá akaratát férjének és a császárnak? Néhány napig nem merte elhagyni házát. Aztán egy este fölkereste a szabaddá tett rabnője. Egy fiatal beteg keresztény lánytól jött, akit eddig Alexandra halmozott el a gondoskodásával s akinek a lelki erejét kiváltképpen csodálta. A leány állapota válságosra fordult. Érezte, hogy nemsokára meghal. Magához kérte hát a hercegnőt. Alexandra nem tudott ellenállni e hívásnak. Elment a haldoklóhoz. Éppen akkor hajszát indítottak a beteg kisöccse ellen. Ugyanis meglátták, amint a keresztények között szokásos jeladással kö-

szönt az egyik keresztény fogolynak. A fiú hazamenekült, de a katonák nyomon követték. A kapott parancs szerint, minden síránkozás és tiltakozás ellenére, megkötözték s vele együtt magukkal hurcolták mindazokat, akiket a helyiségben találtak. Még a fiatal beteg leányon sem könyörültek, de amikor elgyengült testét a földön vonszolták, útközben kiadta lelkét.

Alexandrának fönséges példákat mutattak megláncolt társai; az ő szívét mégis hatalmába kerítette a gyávaság. Hogy visszaszerezze szabadságát, odaúgta a centuriónak:

— Bocsáss szabadon! Alexandra vagyok, Dacianusnak, a kormányzótoknak a felesége. Engedj el!

A centurio habozott. Azt kérdezte tőle, vajjon nem keresztény-e, mire a hercegnő egyetlen bűnös jellel megtagadta hitét. Akkor szabadon bocsájtották.

Am, amint magán érezte társainak rosszalló tekintetét, fölébredt a lelkiismerete és szegyenében keserű könnyekre fakadt. Nyomban visszafutott a katonákhoz.

— Várjatok meg! Vigyetek el engem is! — kiáltotta feléjük. — Én is keresztény vagyok!

A katonák kinevették. Mulatságosnak vélték a gyors véleményváltoztatását és tovább mentek. De Alexandra még inkább kiáltozta:

— Vigyetek engem is! Keresztény vagyok!

— És egyúttal Dacianus felesége is? — gúnyolódott a százados. Azt hitte, szegény futóbolonddal van dolga.

— Az vagyok! Igen! Hiszen megmondtam már. De vétkeztem, amikor megtagadtam keresztény voltomat. Most hát nyíltan megvallom: keresztény vagyok! Vigyetek hát velük!

A katonák megúnták a meddő vitatkozást s az előbb leoldott bilincset újra rátették, aztán megpa-

— Vigyetek engem is! Keresztény vagyok!
— kidőltözte Alexandra

rancsolták, hogy hallgasson és magukkal hurcolták.

Mikor a börtönbe értek foglyaikkal, értesítették a kormányzót, hogy a keresztények között van egy asszony, aki Alexandra hercegnőnek mondja magát s most a többiekkel együtt fogságba került.

Dacianust szörnyű harag fogta el. A tömlöcbe rohant s körültekintett. Alexandra ájultan rogyott össze, amikor meglátta férjét, annyira félt tőle. Az örök azonnal ápolás alá vették, de nem tudták eszméletre téríteni s Dacianus haragja emiatt még inkább fokozódott.

Mikor azonban a százados elbeszélte neki az elfogatásakor tanúsított ingadozását, reménykedni kezdett abban, hogy mégis csak meggyőzheti a feleségét. Nem várta meg tehát, míg magához tér, hanem a palotájába vitette s ott rabnői gondozására bízta. Aznap nem is háborgatta már.

Csak másnap kereste föl ismét. Alexandra még alig eszmélt föl. Amikor a férje belépett hozzá, csendesen sírdogált. A kormányzó szánalmat érzett iránta és szelíden azt kérdezte:

— Még most is megmaradsz konokul az elvakultságodban?

A hercegnőt meglepte ez a váratlan nyugalom. Kitérő választ adott:

— Miért nem kapják meg a keresztények az olyan nagyon áhított szabadságot?

— Hallgass, asszony! — intette őt a férje. — Ne hívd ki még inkább a császár haragját! Nem tudod, milyen kínzások várnak rád? Ha nem változtatod meg a fölfogásodat még ma este, vérig korbácsolnak, lábodra vörösen izzó vascipőt húznak s a hajdnál fogva hurcolnak a vágató lóhoz kötve. Sokszor láttam már, hogy így bánnak a keresztényekkel!

— Elég! Elég! — könyörgött a szegény hercegnő. A borzalmas kínzások pusztá fölemlítése is kegyet-

lenül gyötörte. Nagyon jól tudta ő is, hogy ezeket valóban végrehajtják a keresztényeken.

Dacianus látta, hogy feleségét egészen elhagyja az ereje. Így folytatta tehát:

— Vesd el végre a konokságodat. Ha azt akard, hogy mindezekről megkíméljenek, akkor jöjj velem a templomba s mutass be áldozatot. A császár meg lesz elégedve veled s többé nem kételkedik a hűségben, én pedig...

Alexandrát végképen cserben hagyta az ereje. Zokogva rebegte:

— Ma nem; ma még nem...

A könnyek között suttogott feleletből megértette a kormányzó, hogy diadalmaskodott.

— Jól van, — mondta megnyugodtan — tehát holnap megyünk, napnyugtakor.

Glycerius ökre

Április, a virágok hónapja, Nicomedia téli képét is eltüntette. A tavasz langyos lehellete átsuhant a városon s beleveszett a Bosporus vizébe, amely bár még kékebb lett, mégis olyan átlátszó maradt, mint a télen volt. Ügyes halászok szigonnyal foghatták a nagy halakat nemcsak a partok közelében, hanem kint a messze-mesze néma, csöndes mélyvízben is.

Nicomedia városa a halomról tekint alá; lejtőin élesvonalú lépcsőzetben szőlők zöldelnek. Lejjebb dűsfüvű rétek következnek, majd cserjék, cédrusok és fenyőfák hatalmas, eleven oszlopsorai díszlenek. Közöttük sok kis patak kanyarog csörgedezve. Rövid életűek, mert a napról-napra forróbbá váló nap-sugár fölszippantja vizüket. Csörgedező kedves hangjuk hamarosan elvész.

Odább a rónán és a fensíkon termékeny szántó-földek nyúlnak el. Már kizöldült a jövődő aratás. Csak egyetlen földdarab barnállik köztük. Onnan még nem hajtott ki a mag. Talán terméketlen, sivár ez a darab föld? Ó nem! Csak a művese késett el. Most lépdél az ökre nyomán támadt barázdában.

Egyszerre, anélkül, hogy előzően bármit is észlelt volna állatán, az ökör térde összecscuklik, majd hangos nyögéssel leroskad a szántásra.

Glycerius, a földműves, előbb szóval biztatgatja, ösztökéli a fölállásra, aztán mikor látja, hogy ez mitsem használ, a tenyerével ütögeti a barom hatalmas nyakát. Érzi, hogy borzongás fut végig az álla-

ton. Talán csak nem pusztul el az egyetlen jószága? — gondolja ijedten.

A szegény ember megrémült. Minden vagyona ez az ökör, meg ez a darabka nehezen művelhető föld. De mit kezdhet a földjével, ha elveszti ökrét?

Hiába fohászkodik az isteneihez, hiába sír, hiába emeli föl karjait az átlátszóan tiszta ég felé: jószága nem mozdul. Jármára ma reggel virágot font s most olyan az állatja, mint a bálványoknak szánt áldozat. Glycerius majd' az esztét veszti.

De most, nagy bajában hirtelen arra gondol, hogy már hallott az egyetlen Isten hatalmáról, akit a keresztények hívnak segítségül. Nagyon kezdte sajnálni, hogy ő nem keresztény. Most őt is meghallgatná az a hatalmas Isten. De azért nem esett kétségbe. Elhatározta, hogy elmegy Krisztus egyik követőjéhez, mégpedig György lovag börtönőréhez. Hiszen azt jól ismeri.

Otthagytá ökrét, heverő ekéjét s beszaladt a városba, egyenesen a börtönbe. Nagy óvatosan előhívatta ismerősét s elpanaszolta neki, hogy milyen nagy bajba jutott.

— Mondd csak, kérlek, hogyan kell fölfohászkodnom a te Istenedhez, hogy segítségemre jöjjön Ő, a mindenható? — kérdezte Glycerius.

— Hadd el a síránkozást — mondta az őr nyugodtan. — Gyere velem a lovaghoz a börtönébe. Ő biztosan megvigasztal, sőt talán a bajodból is kimenthet. Mert én ehhez nagyon is gyöngye vagyok.

György szeretettel fogadta Glyceriust, aki még mindegyre jajveszékelt és sírva beszélt el a szerencsétlenségét. Az ifjú lovagot meghatotta a pogány embernek ez a gyermeki bizalma. Látta, hogy itt a Gondviselés keze működik. Néhány pillanatnyi lelki elmélyülés után igyekezett legalább főbb vonásai-ban megismertetni a földművessel az igazságot.

... az ökör hangos nyögéssel leroskadt a lábaihoz.

Több mint egy órahosszat beszélt hozzá s Glycerius eleinte türelmetlen volt, de egyre nagyobb csodálattal hallgatta; végül, mikor a lovag elhallgatott, így szólt:

— Ó György, nagyuram! Hiszem, hogy nincs más Isten, mint a tied. Hiszem, hogy ő a világ teremtője. Hiszem, hogy Jézus az Ő isteni Fia, aki meghalt a kereszten bűneink bocsánatáért! Hiszek benne és szolgálni akarok neki.

György látta, hogy Glyceriust megérintette a kegyelem. Hálát adott Istennek a megtéréséért, amelynek ő méltatlanul bár, de eszköze lehetett s e szavakkal bocsátotta el a földművelőt:

— Menj vissza békességgel a szántóföldre s ha Isten úgy akarja, ott találod ökrödöt épségben, erőben.

Glycerius azonnal elindult. Vidám volt és bizakodó. Pillanatig sem kételkedett abban, hogy Isten csodát művel.

És valóban: igavonó állatja ott állt egészségesen a félig-szántott barázdában.

Ekkor ahelyett, hogy bevégezte volna munkáját, fölült az ökrére s lassú lépésekkel bement a városba. S az egész úton ujjongó örömmel, nagy hangon hirdette:

— Magnus est Deus christianorum! Nagy a keresztények Istene!

Nagy botrány kerekedett a kiáltozó Glycerius nyomában, de a katonák hamarosan elfogták és Maxentius elé vezették, mert a proconsul aggódott leginkább a földműves zajos tüntetése miatt. S amikor megtudta, milyen szerepe van ismét Györgynek ebben az ügyben, módfölött fölháborodott. Azonnal értesítette a császárt, előbb azonban kiadta a paran-

csot, hogy azonnal végezzék ki Glyceriust, a kereszténység legújabb hitvallóját.

A katonák azonnal elvezették a földművest abba az udvarba, ahol nemrégén Györgynek végig kellett néznie társai kínhalálát. Glycerius csupán annyi haladékot kért hóhéraitól, hogy elmondhassa imádságát. Fönnhangon adott hálát Krisztusnak, hogy oly' gyorsan befogadja őt a vértanúk üdvözült seregébe.

Imádságát azonban durván félbeszakították a hóhérok. Egyetlen rúgással a földre lökték és lándzsával átdöfték a szívét.

György Apolló templomában

„Üldözöld elbuktak s hamis
istenek letaszítottak a mély-
be.” (Szent Ambrus.)

Maxentius nyomatékosan hangsúlyozta a császár előtt, hogy a legújabb botrányért György a felelős, mert ő térítette meg Glyceriust. De nemcsak ebben, hanem a csodában is része van, ami a gazda ökrével történt. Maxentius most erősen remélte, hogy végre kikényszerítheti az egykori császári tiszt kivégeztetését. És valóban, Diocletianus meghajolt az érvei előtt.

— Hát semmi sem győzheti le ezt a makacs ifjút? — dohogta haragosan. — Sem a szelídség, sem a kínzás, sem a börtön!

Maxentius pedig egyre azt ismételtette:

— Végezni kell velem!

S a császár kiadta parancsát, hogy vezessék eléje még egyszer, utoljára, Györgyöt.

Kappadócia hercege, a nemrégén még délceg dalia, a levegőt és világosságot nélkülöző börtönben szinte csontvázzá aszalódott. Diocletianus meg sem ismerte. S ahogy rátekintett, szánalmat érzett iránta. Megbocsátást és magas állásokat ígért neki, hogy megtörje állhatatos, hosszú ellenállását.

— Megúntam már, hogy így vonszolod életedet a szörnű börtönökben — mondta neki s hangjában őszinte fájdalom rezgett. — Azt akarom, hogy ez legyen az utolsó nap, amikor ilyen siralmas állapotban látlak. Jól tudod, hogy becsüllek és szeretlek.

Miért keresed hát szándékosan a halált, holott hatalmat, dicsőséget és pártfogást ajánlok neked? Rajta hát! Tagadd meg hitedet és áldozál az isteneknek!

— Miért igyekszel még mindig eltántorítani a hitemtől? — válaszolta György fáradt hangon. — Az általad följánlott összes javak semmivé válnak a legfőbb érték mellett, ez pedig az örök élet. Miért rettegnék a haláltól, amelyet már oly' régóta ígérgetsz nekem, hiszen ez nyitja meg számomra a mennyország ajtaját?

Aztán egyszerre fölélénkült a fiatal tribun és lelkesen kiáltotta:

— Ó császár! Hol vannak hát az istenek, akiket te imádasz? Menjünk hozzájuk!

Diocletianus azt hitte, hogy végre diadalmaskodott és György mégis rászánta magát, hogy áldoz az isteneknek.

Örömeiben kihirdette a városban, hogy György, a tribun, Apollo templomába indul s ott áldozatot ajánl föl.

Ez a hír nagyon meglepte azokat, akik ismerték Györgyöt. Nagy tömeg tódult a templomba, hogy tanúja legyen a hitehagyásnak.

A keresztények azonban kételkedve fogadták a hírt. Mégis, ahogy követték a zajgó tömeget, szomorúsággal telt meg a lelkük. A javarészüik azonban azt remélte, hogy a híradás alaptalan.

Apolló temploma a város fölött kinyúló hegyfokon magaslott a tenger felé. Görögoszlopos csarnok vette körül. Homlokzatát a jóshelyek és művészetek védőistenének a faragott képe díszítette s körülötte más istenségek képe látszott. A pompás épületet magas talapzat emelte ki a lakóházak közül és széles márványlépcsőn lehetett följutni a bejáratához.

A lenyugvó Nap aranybíbor sugarai előzönlötték

a hideg márványt, a távolban piros vonal húzódott el a tenger kék hullámain. Ide a csönd légkörébe is fölhatolt a város ideges zsbongása. A kíváncsi bá-mészködők egymásután érkeztek sietve.

Dacianus és Alexandra hercegnő már a templomban voltak. Áldozni készültek. A kormányzó parancsára minden előkészület megtörtént; az imént fogadta őket az előcsarnokban a papság. Együtt vonultak be a karcsú oszlopokkal tagolt hármashajóba, az istenség szentélyébe. Az elefántcsontból készült Apolló-szobor előtt állt az oltár: a római sas faragott képével díszített egyetlen kötömb. Rajta volt még a virág és szalagdíszítés, a legutóbbi áldozatbemutatás maradványa. Most az egyik pap imént szedett üde virágokat hozott. Majd előlépett Dacianus, megcsókolta a pogány istentiszteletnek szentelt követ, fölemelte karjait a bálványkép felé s hangosan imádkozott hozzá. Dicsérte a tehetségét s a diadalát.

A mellette álló Alexandra pedig arra gondolt, hogy e balvégzetű templomból indult ki az üldözést elrendelő első parancs és érezte, mint lesz úrrá rajta a rettenetes lelkiismeretfurdalás.

A pap tömjénfüstölő edényt helyezte el az oltáron. Alexandra keze megremegett, amikor átvette tőle a domborművű ezüstserleget. Dacianus ugyanakkor illatos olajat öntött az istenszobor lábához.

A tömjén nehéz füstje lomhán szállt fölfelé s apró kékszínű karikákká oszlott szét. Alexandra szeme kétségbeesetten tapadt rá. Szíve az aggodalom miatt hevesen dobogott. A kormányzónak diadalt hirdető minden egyes szava kemény ütésként érte. Úgy érezte, hogy a keresztények Istene magára hagyta. Nem is küzdött tovább a kétségbeesés tehetetlensége ellen.

A pap szentelt borral töltötte meg Alexandra ser-

legét, hogy bemutathassa az italáldozatot s ő tétova mozdulattal már föl is emelte azt, amikor hangos zajongás támadt s ez arra készítette, hogy hátra tekintsen. Nagy tömeg élénken lármázó ember tódult a szentélybe. Az egyik érkező Dacianushoz ugrott s néhány szót sűgött a fülébe, amire a kormányzó arcán derűs meglepetés villant föl. Már nem figyelt a szerencsétlen hercegnőre, aki fölhasználta az általános zűrzavart s elveszett a tömegben. Itt tudta meg, hogy mi az oka e szokatlan élénkségnek.

— György, a fiatal tribun megtagadja a keresztények Istenét! Már jön a császárral, hogy áldozzon Jupiter fiának!

Csakugyan, György Diocletianus mögött lépett a templomba. Mély csönd támadt. Bár Alexandrát valósággal elnyelte a sokaság, egyszerűen mégis úgy érezte, hogy az ifjú tekintete rászögeződik. Főlnézett rá s nyomban megértette, hogy az ifjú lovag nem azért jött ide, amiért ő: hogy megtagadja Krisztusát. Nagy szégyen fogta el s a kezében tartott szentelt serleget a földre ejtette.

A templom egyik papja e szavakkal fogadta a császárt:

— Ó Diocletianus, győztél Apolló által! És e győzelmed örökké tartó leszen!

Majd fölszólította Györgyöt, de az ifjú egyetlen mozdulattal megtagadta azt, hogy tömjént áldozzon a bálványnak. Előre ment egészen az oltárig, tekintetét az elefántcsont szoborra szögezte s érces hangon azt kiáltotta:

— Apollo, isten vagy-e te?

A jelenlévőket szinte megbénította ez a merészség. Senki sem tudott elmozdulni állító helyéből. György még kétszer megismételte kérdését, aztán így folytatta:

...a szobor darabokra törve gurult a lábaihoz

— Nem, nem vagy te isten, csupán hitvány bálványkép! Egyetlen igaz Isten van és kell, hogy mindannyian, akik most itt vagytok, féljete az ő igazságosságától!

Utána keresztet vetett a szoborra s ekkor az lezuhant talapzatáról és darabokra törve gurult a lábaihoz.

— Távolítsátok el innen ezt a varázslót! — kiáltották a fölháborodott papok.

Ám a jelenet szemtanúi közül sokan, de a templom előtt szorongók közül is számosan nem visszhangozták a papok szavát, a „varázslót,” hanem hittek György Istenében, aki ime, megmutatta hatalmát.

Alexandra halála

Alexandra az egész idő alatt nem vette le szemét a fiatal patriciusról. Érezte, hogy elveszített lelkiereje visszatér, de ugyanakkor a bánat is kínozta bűne miatt. S a fájdalomla közepette sem szűnt meg Isten irgalmát csodálni, amelyet iránta tanúsított. Hiszen Neki köszönhette, a legfőbb jóságnak, hogy a császári menet az ő számára még jókor érkezett. Vajjon nem azért jött-e György, hogy megmutassa neki a köteleesség útját éppen abban a pillanatban, amikor föl akarta emelni a pogány italáldozat serlegét, hogy szentségtörő módon megtagadja hitét.

A bálványkép összeomlását követő riadalomban hallotta, amint Diocletianus kimondta Györgyre a halálos ítéletet. Már nem habozott. Hangtalan imádságban így esedezett:

— Jézus, könyörülj rajtam! Bocsásd meg előbbeni gyöngeségemet s ha méltónak találsz rá, ó add meg nekem a vérkereszttség kegyelmét!

Aztán Dacianus elé vetette magát s a tömeg felé fordulva így kiáltott föl:

— Ime a keresztények Istene megmutatta nektek a hatalmát! A ti bálványotokat a hazug képzelet alkotta. Én is keresztény vagyok! Én is el akarom szenvedni a szörnyű kínokat, amiket a Galilei tanítványainak szántok!

A császár és kísérete is hallották ezt. Diocletianus kemény kézzel csapott a kormányzó vállára.

— Nos? — csak ennyit mondott, de a szeme szikrázott a dühtől.

— Uram — felelte Dacianus — elüzöm magamtól ezt az asszonyt! Tégy vele, amit akarsz.

— Haljon meg!

Alexandra fölkelt és sírt örömében.

— Végre! — mondta boldogan.

— Nem félsz a haláltól? — kérdezte tőle a császár csodálkozva.

— Isten megerősített. Nemcsak hogy nem rettegem, de lelkem egész odaadásával hívom. A halál lemossa tévedéseimet, vétkeimet és újjászül az örök életre.

— Megőrült! — suttogták körülötte szánakozóan.

A császárt a végsőkig fölingerelték ezek az események. Hogy elpalástolja dühét, gyorsan eltávozott. A proconsulok gondoskodtak arról, hogy végrehajtsák a parancsait. A poroszlók ostorcsapásokkal kergették Alexandra hercegnőt a börtön felé, ahol a hóhérnak ki kellett őt végezni. Tántorgó lépésekkel haladt, de nem panaszkodott, nem sikoltott, nem jajgatott. Némán viselte, túrta az ostorszíjak metsző ütéseit.

— Újra megtaláltam lelkem békéjét — suttogta boldogan.

Szemét az égre emelte és úgy áldotta kínzóját. Csakhamar kiserkedt a vére és pirosra festette fehér tunikáját.

Lassan leszállt az éjszaka, az ég kékje sötétté lett, csak a Bosporuson túl látszott még egy hosszú vörös csík. A mennyboltozaton kigyúltak a csillagok és tiszta fényük, mintha angyali meghívás lenne az örökkévalóság ünnepére, ott tükröződött Alexandra könnyeiben.

A szomorú menet hirtelen megtorpan. Dacianus felesége ájultan bukott a földre. Ereje elfogyott. Meghalt, mielőtt még az áldozat helyére érkezett volna.

Szent György dicső halála

„Dominus retribuet.” (Az Úr
majd megfizet.)

(137. zsoltár.)

Az utolsó éjszaka kínzásaitól teljesen kimcrült Györgyöt másnap, a 303. év április 23. napján kivették hóhérai a városból.

A Pontus Euxinus felől heves szél fúit. Terhes felhőket hajtott az égen maga előtt. A távolból mennydörgés morajló hangja hallatszott. Mintha gyászt öltött volna a természet, noha virágzó tavasz volt. A virágok megéreztek a közelgő vihart s becsukták kelyhüket. A kis méhek sem merték rábizni magukat a sebes szél szárnyára. A hullámozó rétek mégis úgy ragyogtak, mintha színtjátékos drága kelmék volnának. De az elsötétülés órájában is ott fénylett az örök Nap a múlt eső s a zivatar felhői fölött.

Nemsokára a város házai között tombolt a vihar. A halmon emelkedő Nicomediát lomhán imbolygó barna felhőfátyol takarta s ezt időnkint vakítófényű tűzcsikokkal hasogatták szét a villámok.

Egyszerre rémítő csattanással csapott le egy villám Maxentius palotájára s megölte a proconsult, a környezetével együtt.

György letérdelt, hogy elrebegeje utolsó imádságát a földön.

S közben a hóhér egyetlen kardcsapással levágta fejét.

A szent vértanú huszonkét éves volt.

Holttetemét hűséges keresztény testvérei mély áhitattal emelték föl s Nicomediától nem messze a saját földjükön temették el.

Néhány év múlva megszűntek az üldözések. És akkor Szent György holttestét, mint drága ereklyét, Constantinus császár parancsára a sárkány városába, Lyddába vitték. Ugyancsak ő építtette itt az első bazilikát, amelynek védőszentje Szent György volt.

Halálod után alig tíz évvel teljes volt a diadalod,
ó György!

V É G E

A hóhér egyetlen kardcsapással levágta fejét

Függelék

1. Történelem és legenda.

Mikor fiatal cserkésztestvéreink számára megírtuk védőszentjük legendáját, nem az volt a célunk, hogy a történelmi valóságot adjuk az ifjú római lovagról. Mert amit teljes bizonyossággal mondhatunk róla, az csupán ennyi: „Élt s mint vértanú meghalt 303 körül”.

Főadatunk tehát nagyon nehéz volt, sőt lehetetlennek látszott, ha mindenáron ragaszkodni akartunk a történelmi valósághoz. A Szent György-tisztelet népszerűsége ugyanis századról-századra fokozódott és annyi képzelet-szülte elemmel bővült, hogy ebből még csak megközelítőleg is nehéz kibogozni a szent hű képét. (A Szentek Eleete így ír: „Tisztelete korán elterjedt, mégpedig olyan mértékben, hogy dicsősége valóságos felhőbe burkolta történelmi alakját. A 12. századtól kezdték tisztelni, mint a sárkányölőt és minden baj leküzdőjét; kiváltképpen a kereszties lovagok benne látták eszményképüket s Oroszlánszívú Richárd Anglia védőszentjévé tette”).

Ujabbán a belga cserkészek kiadásában jelent meg róla könyv. Szerzője, Max de Fraipont, arra törekszik, hogy megrajzolja a Szent György-tisztelet mibenlétét s természetesen fontos helyet szán a szent ikonográfiájának (képrajz), mert ez, szerinte, megelőzte a legendát. Erről, pontosabban ezekről a legendákról, amelyeket egy rövid fejezetbe foglal össze, azt is megjegyzi, hogy bizonyos tekintetben veszedelmet rejtenek magukban, mert „kétséget támaszthatnak a hős létezését illetően”. Az bizonyos, hogy a birtokunkban levő, Krisztus katonájáról szóló legrégebb elbeszélés, Delahaye S. J. atyának, a bollandista intézet vezetőjének szavai szerint: „a képtelenségek szövevénye”. A 4. század végéről való

görög szövegről van szó. Szerzője Pausicratos, aki Szent György kortársának, sőt bajtársának mondja magát. „Valósággal a józan ész kihívása” ez a hihetetlen elbeszélés. Szent Gelasius pápa indexre is tette 496-ban. A bécsi császári könyvtárban őrzött szöveg szerint a szent vértanú egymásután a legszörnyűbb kínzásokat szenvedte végig s mindegyikből csodálatosan meggyógyulva került ki. De még föl is támad annak utána, hogy a testét tíz darabra vágták s oltott mészbe dobták. Háromszor tér így vissza az életbe. És ez a folyamatos kinszenvedés hét éven át tart. Ezalatt megsokasodnak a legkülönösebb csodatettei. Például: öreg gerendákat kivirágoztat, tizenhét olyan embert támaszt föl, akik már több mint négyszázötven év óta nyugodtak kőkoporsójukban stb.

Egy valószínűleg későbbi második legenda már valószínűbb adatokat és arányokat tüntet föl. Ennek 916-ból keltezett görög szövegű kéziratát a Vatikánban őrzik. Nagyobb hitelt érdemel már azért is, mert Nicomediába és Diocletianus uralkodása idejére helyezi az eseményeket, amikor a történelemből is ismert utolsó és rettentő keresztényüldözés megindult. De azért ezen is meglátszik, hogy az író sokat átvett az elsőből; a hős itt is sérelem nélkül kerül ki a legkülönfélébb kínzásokból.

Csak a 11. és 12 századbeli Szent György-életrajzokban jelenik meg új epizódként a sárkány legyőzése. Ez a részlet persze merőben új változatok kialakulására nyújtott lehetőséget. Innen származott az utolsó s legelterjedtebb Szent György-legenda, melyet Jacques de Voragine őrzött meg számunkra a 13. századbeli Légende dorée című gyűjteményében.

*

E legendákat mind figyelmesen áttanulmányoztuk és helyes érzékkel merítettünk belőlük. A „képtelenségeket” és valószínűtlen túlzásokat elvetettük, a szövevényes részletekbe vesző elbeszéléseket megrövidítettük. Végül pedig megkíséreltük olyan történelmi légkörbe helyezni a legendát, amely megfelel a 3. századbeli Nicomediának.

Igy adjuk e legendát, mely természeténél fogva csodás, de mégis kevésbé „felhőbe burkolt” képet ad cserkészseinknek a védőszentjükről.

Amikor hét évvel ezelőtt nekifogtunk e nem éppen könnyű feladatnak, sokat elmélgedtünk Ozanam történetíró alábbi szavain: „Számunkra, akik elfogadjuk Isten jóságát és az ember méltóságát, nem lehetetlenség elhinni, hogy kapcsolat, közlekedés áll fenn a látható és láthatatlan világ között; mi megbízunk keresztény népünk helyes ítélőképességében és tiszteljük a meggyőződését; számunkra tehát a legenda sosem hiú mese csupán. Tudjuk, az egyház nem követeli, hogy valóként fogadjuk el azokat a csodás elbeszéléseket, amelyek nincsenek benne a Szentírásban s amelyek közül sok talán nem állja ki a szigorú kritikát. Viszont ha nem is fegyverzik le értelmünket, de a szépségükkel, bájjukkal meghódítják. S ha történelmi hitelük és a valóságnak megfelelő igazságuk szét is foszlik, mindig találunk bennük erkölcsi igazságot és ez igazi értéket ad szimbólikus jelentésüknek”.

2. Szent György sárkánya.

Most pedig nézzük a legenda legsajátosabb részét, a sárkánnyal való harcot.

A nagytekintélyű bollandisták (köztük Max de Fraipont is) azt állítják, hogy a sárkány-epizód jelkép csupán és a Szent György-legenda esetében a szokás ellenére az ikonográfia megelőzte a hágiográfiát (a képrajz megelőzte a szent életrajzát). A legenda tehát a kép nyomán született. Már a 6. század művészei úgy ábrázolták a hőslékű lovagot, mint a gonosz szellem legyőzőjét (ez utóbbit a sárkány vagy kígyó alakjában érzékeltették) s így a szóbeli hagyomány már valóként hozta azt, ami kezdetben jelkép, allegória lehetett.

Mi azonban nem fogadjuk el ezt a megállapítást. Nem hisszük, míg be nem bizonyították az ellenkezőjét, hogy Szent György küzdelme a sárkánnyal, bármilyen csoda-

szerű is, ne volna más, mint az ilyen tárgyú ábrázolásoknak téves értelmezése az elbeszélők részéről. Azt sem állítjuk, amit Robert Vallery-Radot: „Szent György sárkánya talán az özönvízelőtti kor utolsó nagy hullóinak egyike, amelyeknek kísérteties alakját Cuvier képzelete rajzolta meg.” De amit a következőkben mond, azt mi is szívesen a magunkévá tesszük: „Miért ne fogadnánk el azt a lehetőséget, hogy ilyen párviadal valamely sárkánnyal vagy hullószörnyeteggel nemcsak megtörténhetett, de meg is ismétlődhetett? Véleményünk szerint a tagadásban éppoly naivitás rejlik, mint az ellenőrzés nélkül mindent elfogadó hiszékenységben. S amint a régészeti fölfedezések folytán új és megváltozott kritika válik szükségessé, ugyancsak meglepődünk, amikor a legendák világának egy-egy hihetlensége majdnem mindig mint történelmileg is igazolható valóság kerül ki a vizsgálatból. Igen ritka eset, hogy a legenda ne támaszkodjék történelmileg való alapra.”

*

Ha szótárakban keressük e szó betűszerinti jelentését, ezt találjuk: a sárkány mesebeli állat. Ily úton csak egy lépéssel kell tovább mennünk a következtetéshez, hogy Szent György harca a sárkánnyal szintén mese. De vajjon, régi szövegekben, sőt a Szentírásban is nem jelölnek-e a sárkány (draco, dracones) szóval válogatás nélkül minden óriási állatot, mint pl. bálnát, óriásgyíkot, nagytestű kígyókat, sőt hiénákat és sakálokat is? Calmet „Bibliai szótár” című könyvében is azt olvassuk, hogy „a sárkányok tulajdonképpen öreg kígyók, amelyek idősebb korukban csodálatos nagyságúra nőnek.” Valmont de Bomare pedig „Természetráajz”-ában fölveti a kérdést: „Vajjon nem jelölték-e a sárkány hatásos nevével azokat az óriási állatokat a gyíkok vagy krokodilusok fajtáiból, amelyek bizonyos időkben újra megjelentek s rendkívüliségük a természetellenes nagyságukban és idomtalan külsejükben állott?” „Azt különben sem tudjuk, — teszi hozzá odább — hogy milyen nagyra nőhet egy-egy hullófajta, ha hosszú ideig élhet zavartalanul a barlangjában s hogyan változik el az alak-

ja idősebb korában. És az egymásután következő nemzedékek között előforduló idomtalanság nem elegendő-e ahhoz, hogy sárkányt csináljon egy ismert állatfajhoz tartozó kivételből?”

Ezek után tehát a Szent György legyőzött sárkányát könnyű úgy tekintenünk, mint egy óriási hullót, amely barlangjába szorult s ott eltorzult. De tekinthetjük a föld színéről már eltűnt állatfaj egy utolsó szörnyeteg képviselőjének is. Arról sem szabad megfeledkeznünk, hogy Szent György harca a sivatag szélén folyt le. S tudhatjuk-e pontosan, hogy 1600 évvel ezelőtt Kis-Ázsia sivatagi állatvilágában mi volt a megszokott és mi lehetett a rendkívüli?

Egy másik érv, amit föl szoktak említeni a legenda e részének valószínűsége ellen, az, hogy csak a 11. századtól kezdenek beszélni Szent György sárkányáról. Ez így is van. Viszont az a körülmény, hogy a lovag küzdelmének elbeszélése csak az első keresztes-hadjáratból való visszatérés után terjedt el nyugaton, véleményünk szerint éppen azt bizonyítja, hogy a hagyomány nagyon is elevenen élt azokban a tartományokban, ahol a szent járt-kelt.

Mindebből nyilvánvaló, hogy nincsenek döntő bizonyítékaink a vértanú sárkány-harcáról, de azoknak sincsenek, akik tagadják azt. Nem a hagyomány dolga, hogy a tények mellé, amelyeket fönntartott, bizonyítékokat is hozzon. Ha csak azt fogadjuk el igazságnak és valóságnak, ami be van bizonyítva és pusztán jelképeknek minősítjük ama csodás dolgokat, melyek megdicsőítették a szentek életét, akkor a maga egészében el kell vetnünk Assisi Ferenc „Fioretti”-jét és még sok-sok egyebet. Pedig épp’ ellenkezőleg: nem kell-e minden legendában számolnunk az igazsággal?

Bármint vélekedjünk is e dolgokról, a mi célunk az, hogy cserkészjeink a kiváló hőst, a bátor, lovagias ifjú harcost ismerjék meg védőszentjükben, aki legyőzte Lydda sárkányát, hogy ezzel megmentse felebarátját. S a való történet nem homályosítja el a jelkép mélyeséges értelmét: a kereszteny diadalmas győzelmét az undorító állat fölött.

Igy jobban megértik Szent György példáját, azt a főséges tanítást, melyet olyan találóan fejez ki egy másik katonának, modern hősnek, Jean du Plessis-nek a mondása: „Az erény a győzelmes küzdelem.” S miként a két példakép tette, hívják ők is segítségül küzdelmeikben Krisztus nevét, aki:

„Erős Úr és hatalmas Úr a harcokban.”

Tartalom

Előszó	— — — — —	9
Agricola, vagyis György születése	— — — —	11
Kelet császára lovaggá avatja Kappadóciai Györgyöt		19
Diocletianus Apolló tanácsára elhatározza, hogy el- kezd a keresztények üldözését	— — — —	25
György visszatér szülőföldjére. Anyja meghal	— —	35
György legyőzi a lyddai sárkányt	— — — —	41
Maxentius börtönbe záratja Györgyöt	— — —	51
A keresztények vértanúhalála Diocletianus alatt	—	57
Györgyöt megostorozzák	— — — — —	63
Anatolius és Protolius története	— — — —	69
György megtéríti fogolytársait	— — — — —	73
Alexandra meglátogatja Györgyöt a tömlöcében	— —	77
Alexandra további sorsa	— — — — —	83
Glycerius ökre	— — — — —	91
György Apolló templomában	— — — — —	97
Alexandra halála	— — — — —	105
Szent György dicső halála	— — — — —	107
Függelék	— — — — —	111

